

In seipsis causam sui motus. qz accipitur magnitudo a. b. que ponat a seipsa moueri. ita qz motus sit totius ita qz nō attribuat toti ppter partem vnā motā que sit totius illius aliqd. Sz tali positōe facta dōm est. qz si aliqd opina tur. a. b. magnitudinem moueri a seipsa. ppter hoc qz non videt distinctū eius motorē. z tñ videt qz totū mouet qd est. a. b. error illius causat a quodā simili. sicut si aliquis dicat. d. e. mouet magnitudinē. e. z. ita qz etiā ipsum. d. e. moueat totum. d. e. z. a se ipso moueri. z nō habere aliquē motōrē. eo qz ipse nescit distinguere que pars moueat p se et que moueat. vtrumqz illa que est. d. e. moueat illam que est. e. z. aut eōuerso. illa que est. e. z. moueat illaz que est. d. e. qz tales hoies quādo nō vident motorē exteriorē nesciunt distinguere inter motorē z motū in p̄tinuo qd totū vident moueri. z ideo ipsi dicūt ipm moueri a se ipso. z nō habere motorē. Et ad hoc videndū in exemplo p̄dicto p̄trahit. a. b. sic hic videri posset. a. b. que ponit tota nō alicuius partis sed totus motu moueri. p̄trahat etiā alia linea. d. e. z. sicut hic videri posset. d. e. z. cuius p̄ma ps ponit esse mouens mota. que est. d. e. z. secūda pars mota tñ que est. e. z. tñ em qz. d. e. non est extrinsecū separatum ab. e. z. ignozat qd mouens sit illorum duorum.

¶ Amplius qd a seipso mouetur nullo modo pausat cū mouetur. in stando aliquid alterū quod mouetur. Necesse est ergo si aliquid pausat qd mouetur in stando aliquid alterū hoc ab altero moueri. Hoc aut manifestō facto necessē est omne qd mouetur cum diuisibile moueri ab aliquo. Quā em acceptus est a b qd mouet diuisibile erit. Omne em qd mouetur diuisibile erat diuidat igitur a b in c. necesse igitur b c quiescere q̄scere et a b. Si em non accipiat moueri b c. igitur q̄scente mouebit vtiqz b a non q̄c a. Non ergo mouetur p se a b. sed concessum est per seipsum moueri primum. Manifestus igitur qz b c quiescente quiescet z a b. z tūc pausat quod mouetur. sed si aliquid in quiescendo alitū stat et pausat moueri. Hoc ab altero mouetur. Manifestū est igitur qz omne qd mouet ab aliquo mouet z nō a se diuisibile em est omne qd mouet z parte q̄scente q̄scit totum

¶ Sic p̄bus probat idem rōne. qz nihil mouetur a seipso per se primo. quia omne quod mouetur a se ipso per se primo ita qz ipsum est causa sui motus non pausat siue quiescet ad quietē alterius a se. ergo quod quiescit ad quietē alterius non mouet a se ipso per se. sed omne qd mouetur quiescit sua parte quiescente. quoniam si tota magnitudo mouetur. z quelibet ei pars mouetur. z si aliq ps quiescat tūc non moueretur tota magnitudo. quia totus motus dependet a motu partium. ergo non mouetur a seipso p̄. Maior ps. quia posita causa ponitur effectus. et destructa causa destruit effectus. z ideo si ipm est sibi causa semper mouetur q̄ diu est. z non stat per hoc qz stat aliquid aliud. z hoc verum est de his que sunt p se causa motus. quia de talibus hic loquitur p̄bus. ergo a destructione consequentis et conuersione facta per contrapositionē

si aliquid eorum que mouentur per se pausat motum p hoc qz aliquid alterum a se stat necesse est hoc non moueri a seipso. Cum autem moueatur vel a se vel ab alio. tunc necesse est qz moueatur ab alio. Hoc autem sic factō z de clarato necesse est qz omne quod mouetur per se mouetur ab alio quia dictum est in sexto huius. qz omne quod mouetur est diuisibile. quoniam em in p̄iore positione acceptū est id quod signatur per. a. b. lineam esse. quod mouetur p se et non fm partem aut fm accidens. oportet qz ipsum qd vocatur. a. b. sit diuisibile. Diuidatur ergo in puncto qd signatur per litteram. c. sicut hic videri potest. a. b. c. tūc dicitur potest qz. b. c. que est pars magnitudinis mote per se q̄scente. necesse est quiescere totam magnitudinem. a. b. si em non est necessarium quiescere totam parte quiescente. Ponatur ergo moueri tota magnitudo. a. b. quando ps eius que est. b. c. quiescit. ergo. b. c. quiescente mouetur tota. a. b. fm qz in sexto huius probatum est. qz quando totum mouetur. tunc mouetur quelibet eius pars. ergo. a. b. mouetur quelibet eius pars mouetur. ergo mouetur pars illa que est. b. c. z hoc contra p̄potestim. quia positum fuit qz illa quiesceret. Sequitur etiam ex illo. qz si. b. c. quiescente mouetur. a. b. qz. a. b. non mouetur nisi motu alteri pars sue que est. a. c. sed quod mouetur per seipsum. ergo. a. b. non mouetur per seipsum. et hoc est contra p̄potestim. quia positum erat qz totum. a. b. mouetur per seipsum. ergo manifestus est qz parte que est. b. c. quiescente. quiescat tota. a. b. z tūc id qd mouetur p se pausat. Sed supra dictus est qz si aliquid pausat propter hoc qz aliquid aliud stat z pausat a motu suo. qz hoc ab altero mouetur. ergo manifestum est qz id quod per se mouetur ab aliquo motore mouetur. Eadem autem ratio ē de omnibus. ergo omne quod mouetur ab aliquo motore mouetur. eo qz diuisibile est omne illud quod mouetur per se z parte quiescente quiescit totū. qd non fieret si nō ab alio moueretur. quia adhuc moueretur reliqua pars motu totius. Et dicit dñs Albertus qz hec demonstratio optima est in qua multi hactenus errauerūt

¶ Quā aut omne qd mouet ab aliquo mouet necesse est z qd mouet omne in loco moueri ab altero. Et mouens igitur ab altero qm z ipm mouetur. z iterum hoc ab altero. nō aut in infinitum abibit. sed stabit alicubi z erit aliquid qd primo causa erit motus. Si em nō. sed in infinitum p̄cedit sit a quidem qd ab ipso b moueatur. b vero ab ipso c. c aut ab ipso d. et hoc igitur mō in infinitum ascendat. Quā ergo si mul mouens et ipsum qd mouet manifestum est qm simul mouet et a z b. Cuz em mouetur b. mouebit a. et cū mouetur a. z ipsum c. z cum ipsum d. Erit igitur simul motus qui ē a z b. et reliquorū vniuscuiusqz motus z accipere igitur vnūqzqz istorū poterimus. Et nāqz si vnū quodqz ab vnoquoqz mouetur. nihil minus vnus numero vniuscuiusqz motus z non infiniti vltimis. Quoniam quidem qd mouet omne ex quodam in quoddā mouetur

¶ Istud est secundum capitulum huius tractatus in quo philosophus ostendit .q. in mouentibus z motis non sit perfectus in infinitum .quia in capitulo precedenti probatum est q. omne quod mouetur .mouetur ab aliquo alio .ergo etiam hoc quod mouetur secundum locum quod primum est motum mouetur etiam ab alio z mouens illud si mouetur mouetur iterum ab alio .z non potest hoc abire in infinitum .sed necessario in aliquo stabit .quod est primum mouens quod nequaquam mouetur .z illud erit primum quod est prima causa motus .Sed si aliquis hoc neget dicendo oppositum huius .scilicet q. in infinitum abibit .tunc ponatur q. a .sit vocatus aliquid quod mouetur ab alio .quod signatur per litteram .b .et quia etiam .b .mouetur quando mouetur a .eo q. sicut dicit aduersarius .b .non mouetur .a . nisi motu suo ponatur etiam q. b .mouetur ab eo quod vocatur .c .et quia etiam .c .mouetur motu suo .ponatur tunc sequetur q. mouetur ab ipso quod vocatur .d .z hoc modo ponatur q. ascendat in infinitum in numero mouentium et motorum .quia igitur simul tempore mouens mouet et motum mouetur .z tempore est q. quodlibet mouens mouet motu suo quo et ipsius mouetur .oportet necessario q. quando mouetur q. omnia moueantur .igitur manifestum est q. simul moueantur et .a .z .b .et quodlibet aliorum .z q. aliter simul non moueret mouens z moueretur motum cum tamen motus nihil aliud sit q. actus mouentis in eo quod mouetur .Cum ergo .b .mouetur .c .mouetur .et ipsum .d . propter eandem causam .ergo simul erit tempus motus .a .z motus .b .z motus vnus cuiuslibet ceterorum ¶ Est tamen aduertendum .q. quauis motus talium quorum vnus mouet alium z mouetur ab alio simul sit per tempus non tamen necessario quies sunt simul vnus cuiuslibet istorum .z sic ex his habetur q. quocumque sunt mota z mouentia ad se inuicem q. omnis istorum motus simul erit tempore .quibus non de necessitate quies eorum simul sunt in tempore .Cum igitur quilibet istorum motus sit secundum se licet simul sit cum alio tempore .sic potest accipi vnus quodlibet istorum secundum se .quibus vnus quodlibet supradictorum ab altero moueatur etiam simul cum ipso .tamen nihilominus vnus cuiuslibet istorum vnus est numero motus secundum q. in ipso mobili consideratur .et si sic accipiatur vnus motus numero .non erit infinitus secundum vltima .sed determinatus .quia vnus quodlibet istorum mouetur ex quodam in quodam .vt patet ex prehabitis .ergo non est infinitus sed finitus .vt sexto huius patuit .

¶ Aut enim numero accidit eundem esse motum aut genere aut specie .Numero quidem igitur dico eundem motum qui est ex eodem in eodem numero .z in tempore eodem numero sit .vt ex hoc albo quod est vnus numero in hoc nigro secundum hoc tempus quod est vnus numero .Si enim secundum aliud non adhuc vnus erit numero .sed specie .Genere autem motus vnus est qui in eodem predicamento substantie vel generis est .Specie autem qui ex eadem specie in idem specie .vt ex albo in nigro .aut ex bono in malo ¶ Hec autem dicta sunt in prioribus .Accipiantur igitur qui est motus ipsius a .et sit in quo est e .et qui est ipsius b .sit in quo est z .et qui est c d in

quo est Et tempus in quo moueatur a sit k .De terminato autem motu ipsius a .determinatum erit z tempus .et non infinitum quod est k .Sed in eodem tempore motum est a z b et reliquorum vnus quodlibet .Accidit ergo motum qui est e z i .cum sit infinitus in tempore finito moueri quod est r .In quo enim a motum est .et que sunt ipsius consequenter omnia mota sunt infinita .quare in eodem mouetur Et namque aut equalis motus erit qui est ipsius a ipsi d b aut maior ¶ Differunt autem nihil penitus enim infinitum motum in finito tempore accidit moueri .hoc autem impossibile est

¶ Hic philosophus pro maiori declaratione resumit quedam que dicta sunt in quinto huius tractatu secundo capitulo secundo .videlicet de vnitatem motus ¶ Et dicit philosophus .q. motus dicitur vnus qui est ex eodem in eodem aut est numero vnus .aut genere .aut specie .Numero enim vnus dicitur ille qui est eiusdem mobilis ex eodem in idem numero z in eodem tempore .vt ex hoc albo quod est idem in numero in hoc nigro quod est idem in numero .z secundum hoc tempus quod est idem numero .qui si secundum aliud tempus fuerit non erit idem numero sed specie .Genere autem motus vnus est siue mutatio qui est in eodem predicamento substantie aut alterius generis predicamentalis .Specie autem est motus vnus qui ex eadem specie est in idem specie .vt ex albo in nigro .aut ex bono in malo .Et hec materia latius patuit quinto huius loco prenominato ¶ Isti autem presupposito accipiatur per potestatem .q. motus ipsius a .vocetur .e .z motus ipsius .b .vocetur .z .z motus eius quod est .c .et eius quod est .d .vocetur .l .et .r . Et quia iam habitum est q. motus omnium istorum est simul .sic tempus in quo est motus vnus istorum quod est .a .signatur per litteram k .cum autem determinatus id est finitus sit motus ipsius .a .secundum numerum z speciem z genus oportet q. tempus eius quod est .k .sit terminatum z non infinitum .sed in eodem tempore mouetur .a .et .d .quod est .b .et aliorum vnus quodlibet que infinita dicuntur .z ergo totus motus infinitus qui signatur per .e .z .l .erit in tempore finito .quod est .k .z hoc ideo sequitur .quoniam iam ante habitum est q. in eodem tempore in quo mouetur .a .consequenter ipsum .a .omnia infinita mouentur .ergo omnium motus erit in eodem tempore .quia motus eorum aut est equalis aut maior .quia minor esse non potest .quia tantum vel plus est de motu in eo quod mouetur .q. in se fluit et id quod mouetur .z nullo modo minus .Dicit enim plus de motu in ipso .quia adhuc virtus motiva manet in eo quod mouetur quando etiam non mouet id quod mouebat .Et in hoc non est differentia ad presentem intentionem .q. in vtroque modo mouentia supponuntur esse infinita .Unde secundum vtrumque modum sequitur vnus vnus saltem .q. infinitus motus sit z moueatur in tempore finito .sed hoc est impossibile .vt probatum fuit in sexto huius .ergo impossibile videtur q. hoc abeat in infinitum q. vnus moueat tempore ab alio .

Sic quidem igitur videtur demonstrari quod est a principio non tamen demonstrat propter hoc

Physicorum.

rationem ad motum qui fit in aliquo per se primo quous non fit per accidens si caperet per accidens. put opponitur ei quod est per se accepto in comuni. put extendit se tam ad motum p se primo quod ad p se secundo. et hoc modo risibile quous niens homini per se primo dicitur uenire aial per accidens quod per alterum. Et sicut fori accipiendo accidens in comi p omi illo quod opponitur ei quod est per se primo. licet non diceretur p accidens accipiendo accidens. put opponit ipsi p se in comuni accepto et hoc modo etiam motus conueniens mobilis per se primo dicitur uenire pri eius per accidens. Et sic aialia bñ mouentur a seipsis s; non p se primo. sed per se secundo quoniam aial habet i se duas pres scz prem p se mouentem et pre per se mota et sic totum aial mouet non quod den rone totius sed rone pris motus scz mobilis scz rone corporis. Et sicut dicitur de celo quod mouet seipsum gratia pris. quod ubi est intelligentia que est pars mouens et corpus celi pars mota. quoniam capis celum aggregato et illis duobus. Ad secundum dicitur est. quod aqua calefacta reducit seipsum a caliditate ad frigiditatem quam habet in habitu et etiam remotione corporis calidi est causa p accidens illius motus sicut absentia naure est causa periclitatiois nauis. Nec oportet dicere quod reductatur a corpore circūditate ad frigiditatem quous tamen illud corpus circūditans quous coadiuuat per accidens. Et graue manet sursum p hoc quod detinetur sursum contra naturam. prius. si detinens remoueat. tunc remouet. phibēs descendit lapidis deorsus. Ad tertium dicitur est. quod aliqd penetrās bene transmutat per se primo. quia est aliquod totum cui formaliter conuenit motus et hoc est moueri per se primo sed non mouet a seipso per se primo hoc est quod est causa effectiua motus. s; tñ ipm totum mouet et mouetur ratione alteri et alteri pris. Ad quartum dicitur est. quod demonstratio phi est conditionalis et igitur potest esse vera vera que pre exte falsa sicut patet in ista. si asinus uolaret asinus haberet pennas. et sic in proposito dicitur phis si aliqd ps mouentis seipm quietat tunc totum non mouet a se primo et sic uult phis hic quod motus totius dependet a motu prii. quia ad quietem prii sequitur quous totius i vera conditionali. Et ad illud quod arguitur contra secundum. Ad primum dicitur est. quod oē mouens physicū mouetur. nec tamen sequitur quod in mouentibus et motis phisicis. pcedat in infinitum. quia datur vnū primum mouens mobile quod licet non moueatur a se per se primo tñ mouetur a se p alterum et illud est celum sed primum mouens simpliciter non mouet nec a se nec ab alio nec p se nec per accidens et illud est phisice considerationis in ordine ad motum. Ad secundum dicitur est quod generationes et corruptiones non sunt in fine nisi per successionem plurium indiuiduorum et ideo in eis est bene infinitas fm potentiam successionis et non fm actum. Etiam ut dictum est quod in mouentibus et motis essentialiter subordinatis non sit processus i infinitum utiq; tamen in non subordinatis. Et dicitur notanter essentialiter quoniam in accidentaliter subordinatis bene contingit procedere in infinitum iam generans et genitus sunt subordinata accidentaliter. Unde illa dicunt essentialiter subordinata que sic se habent quod secundum dependet a primo in fieri in facto esse et in conseruari sicut inferiora dependet a superioribus. Accidentaliter enim subordinata sunt que sic se habent quod secundum dependet a primo sed non in facto esse et in conseruari. et hoc modo genitum dependet a generante sicut filius a patre sed non in conseruari.

Aristotelis

Primum autem mouens non sicut quod cuius causa. sed unde est principium motus et simul cum eo quod mouetur. Similiter autem dico quia nihil ipsorum medium est. Hoc enim cōe in omni quod mouet et mouente est

¶ Istud est tertium capitulum in quo phis ostendit. quod omne mouens est simul cum moto. Et diuiditur istud capitulum in duas partes. In quarum prima ponit intentum suum. In secunda probat intentum suum in omni specie motus. ibi. quoniam autem tres. et fm hoc. secunda pars diuiditur in tres priculas fm tres species motus. Quatum igitur ad primam partem phis dicit quod omne mouens effectiuum proximum est simul cum moto hoc est moroz et id quod mouetur sunt imediata ita quod inter ea nec plenum sit nec vacuum fm oem motum in genere. Manifestum enim est per se quod inter generans proximum et generatum non est aliquod medium. quia uirtus formatiua que est proximum generans est in semine. ideo non oportet multum sollicitum esse. quous uenit probandum. quod generans et generatum sint simul sed in illis in quibus est hoc cultu ad pbandum quous mouens et motum sunt simul.

Omne autem tres sunt motus qui fm locum et qui fm qualitatem et qui fm quantitatē necesse est et ea que mouentur tria esse. qui quidem igitur fm locum loci mutatio. qui uero fm qualitatem alteratio. Qui uero fm quantitatem augmentum vel decrementum.

¶ Ista est secunda pars capituli in qua phis probat inductiue mouens esse simul cum moto quia tres sunt species motus. ut patuit quinto huius scz motus fm locum qui uocatur loci mutatio. et fm qualitatez qui uocatur alteratio. et fm quantitatē qui uocatur augmentatio et deminutio. sed in omnibus istis motibus est simul cum moto. igitur mouens est simul cum moto.

Primum quidem igitur de loci mutatione dicamus. Hic enim primus motus est. Omne igitur quod fertur. aut ipm a seipso mouet aut ab altero. Si quidem igitur a seipso. manifestum quod in ipso mouente existente simul mouens et quod mouet erit. et nullum illius medium. Quod autem ab alio mouet quadrifane mouet. Qui enim ab altero motus quatuor sunt pulsio tractio vectio vertigo. Et namque omnes alios in hoc reduci accidit. Pulsiones quidem alia impulsio. alia expulsio im/pulsio quidem est cum moues ei quod mouet non deficit. Expulsio cum expellens deficit. Vectio autem in tribus erit actibus. oportet enim quod uehitur non fm se mouetur sed fm accidens. in eo enim quod est in eo quod mouet aut sup id quod mouet. mouet ipm. Uehens autem mouetur aut pulsus aut tractus aut vertigine ductus. Manifestum igitur quoniam vectio in tribus modis erit.

Nic phs ostendit propositum suum in motu locali qui fm naturam est primus motuum et hoc per diuisionem eius quod mouetur localiter quia omne illud quod fertur id est mouetur fm locum aut mouetur a seipso aut ab altero qd e extrinsecu ei. Si at mouet a seipso sicut aia lia mouent. aut p se videret moueri sicut elementa. tuc manifestu est q motus silcu talibz z in seipsis mouetibus habet in se mouens z ita simul erit mouens z quod mouetur itaq inter ea nulluz est mediu neqz plenu neqz vacuu. qa cu in principio huius pbatum sit q omne qd mouetur mouetur ab aliquo motore. si igit no habeat motoz extra se habet eu intra se sine quocuzq medio. z sic sunt ibi simul. Sed si moueat ab aliquo extrinsecu tunc mouet violente. Et hoc contingit quadrifarie hoc e quadrupliciter fm q quatuor sunt spes motus violenti que sunt pulsio traccio vectio et vertigo. z i has quatuor oes motus violenti necario reducunt in quibus phs ostendit propositum suu facta diuisione haru quatuor specieru. Prima aut spes motus violenti diuiditur in duos modos speciales scz in impulsione z expulsiuone. Impulsio quidem est. qn id qd mouet no deficit ab eo qd impellit sed copulsiuone ptingitur ei per totum spaciū z p totu tempus impulsiois. sicut si quis manu supposita sua sup lapidem ipellat eu ita q manus no separet a lapide in pelledo. Et in tali motu satz manifestu est mouens esse silcu moto. Expulsio vero est qn mouens siue pelles deficit ab eo qd pellitur ita q tangens ipsuz suo imperu pellic a se. Exemplu est in motu pjectionis lapidis a manu et in illo motu etiam mouens simul est cu moto. No qdem primu mouens siue piciens vt inquit dñs Altertus. sed primu siue immediatu. z hoc est virtus primi picientis. qz aer p que mouet est naturalis locus eius quod piciat z virtus picientis est in ipso cu lapide sicut in tercio de celo et mundo ostendit. z sic manifestum est q in oi motu violento qui est pulsio mouens z motum sunt picea sine medio. Vectio em est motus per acciōis qz illud qd vehitur no mouet ppro motu naturali. sed p ficitur tribus actibz siue modis motuz in speciali dicit qm generaliter veru est q illud quod vehitur qnqz no mouetur motu proprio neqz naturali neqz alio sed per accidēs. sed illud qd vehitur qnqz mouetur motu impulsiois sicut ceruisia in dolio super carrucaz siue biga. qn qz mouet motu tractionis sicut vehitur is q sedet in curru que equus aut bos trahit. qnqz vero fit motus vectiois vertigine sicut musca iacens in circūferentia rote molidini vehitur circulariter ad motum ipsius rote igitur manifestum est q vectio perficitur his tribz modis motuū. et cum qdlibet istorum vehens sit mouens id autē quod vehitur sit motum et inter illa nihil sit mediu etiam manifestum est q in hoc motu violento inter mouēs et motum nihil est medium.

Traccio autē est cu etiam ad ipm vel ad alterum velocior sit motus trahentis no separat ab eo qui trahitur. Et namqz ad ipsum est traccio et ad alterum et reliqui tractus idēz specie in hos reducuntur vt inspiratio et expiratio et spūitio et quicunqz corporum emissiuū aut receptiuū sunt. et spathesis et karkesis. Aliud est quidem ipsorum cōgregatio aliud disgregatio

Et omnis igitur motus qui est fm locum a gregatio et disgregatio est. Vertigo autem cōponitur quidem extractu et pulsione. Hoc quidem em pellit mouens illud aut attrahit. Manifestum igitur est q sit quidem simul pellens et trahēs cum eo quod pellitur et trahitur nullum medium eius. quod autem mouetur z motus est.

Nic phs ostendit qd sit traccio dices. q traccio est cum ad ipsum trahentē aut ad alterū a trahente velocior sit motus trahentis no separat ab eo qd trahit. Et dicitur velocior sit motus. Nam cum traccio que est motus violentus potest concurrere motus naturalis sicut si lapis descendens trahat per restm. tuc quis descendat naturali motu. tū p traccioem velocior descendat qz proprio motu naturali moueret. qz fortior est virtus trahentis qz inclinatio naturalis. Et diuiditur traccio in duas species scz in attractiōem et extractiōem. Attractionis est cu sit motus ad trahentem. Et extractio est motus ad alterū. Et omnes alij modi motuū qstz animales z no violenti similitudine habent cu istis motibz violentis qzuis non habeant eandē rationem sicut est in anhelitu inspiratio que est per modū attractionis. z expiratio q est per modū extractionis. Similitudine etiā habent cum his omnium corporū modi motuū qui sunt per modum emissionis aut receptionis. qa emissio semper est per modū extrusionis. z receptio est per modū attractionis sicut est in virtutibz naturalibz in quibus virtus emittitur in organa et habet organū quodlibet fila lacertos z cordas per quas attrahitur z si ita sint accidentalia z corruptētia tū in hoc reducuntur sicut nullis stemura tio q per modū extrusionis sunt. et tractus qui est per modum attractionis. Similiter autē est de speculatione et radiatione. qz omnis speculatio cu fiat intrus suscipiens do est per modum attractionis z cu radiatio fiat in emitendo lumen z radiū ipsa fit per modum extrusionis. qd liber em vnu fit per modum attractionis. et alterum segregationis et extrusionis. Et radiatio que greco nomine vocatur karkesis que vocatur motus factus p instrumentum textoris quod vocatur radium reducitur ad pulsionem z traccioem. qa fit per modū extrusionis. et per vnu tale instrumentū trahit et iterū per aliud pellitur. Et subiungit phs q omnis motus qui e fm locū aut est per modū cōgregationis aut segregationis eo q omnis motus localis aut est ad mouentem aut a mouente. si fuerit ad mouentem tuc est motus per modum attractionis siue cōgregationis. z si fuerit a mouente tuc est motus per modū extractionis siue segregationis. Et sic omnes motus reducuntur ad duos motus tractionis. qz illi duo reducuntur ad vnu motū in cōmuni scz ad attractionem cōmuniter dictam. igitur omnis motus violentus reducitur ad vnu modū motus. Et hec forte etiā fuit cā q antiqui ponebant duo principia mouentia scz lītē q mouet p modū segregationis z amicitia q mouet per modum cōgregationis. Vertigo autem componitur ex pulsu z tractu. vertigine em ducit quod circū datur circulariter sicut rota. sed in motu rote est semicirculus qui est ex pte mouentis attrahit. z iohz silcu dicit cu tractu z piciat tractu s; semicirculū q distat a trahere

expellitur et ideo habet similitudinem cum pulsu et pñctio pulsu. vectio vero est motus per accides in alijs fundat? qz illud qd vehit mouet ad motu alterius Et sic ex pce dentibz manifestu est. qz si pellens et trahens simul sunt cu eo quod pellitur et trahit. et inter ea nihil est medium qz tunc etiam inter circuducens vertigine et circuductu nihil est mediu neqz plenu neqz vacuu. ergo illud quod mouet est mouentis. et p pñs mouens et motu hñ sil.

Hoc aut manifestu ex definitonibus dictis Pulsio quide em aut a seipso aut ab alio ad aliud motus est Tractus aut ab alio ad ipm aut ad aliud est. Adhuc aut synesis et dyasis disgregatio.

Nic pñs ostendit duabz rōnibz qz in pulsione et tractione mouens et motu sunt sil. Quare prima sumit ex de finitōibz vtrozūqz. qz pulsio sicut añ dñm est emor? aut a seipso aut ab alio ad aliud. qz pñctitur duobz motibz im pulsionis et expulsionis. nihil aut mouet alteru a se qd ē et pñctū in principio Tractio etiā vt dictū est. pñctitur duobz motibz qz vel fit ab alio ad ipm trahens. aut ab ipso trahente ad aliud. igit in oibz his motibz verū est. qz inter mouens pñmū et motum non est mediu Secūda ratio sumitur ex nominibz qm pulsio apud grecos appellatur dyasis id est disgregatio sed tractio est synesis hoc est congregatio aut vñio sed non potest aliquid congregare aut disgregare nisi alit ei quod congregatur aut disgregatur.

Proiectio aut qm velocior motus fiat qz qui fm naturā lati fortiori facta pulsione et hoc facto tam diu accidit ferri quousqz fortior fit motus eius qd fertur. Manifestu igit qm qd mouetur et mouēs sil sunt et nullū mediu ē ipoz.

Nic pñs ostendit qz pñctio fit duobz modis. aut ei fit fm naturā motus pñcti. aut ptra naturā. si ptra naturā motus pñcti fiat tūc cessat motus qm cessat ipetus pñctientis. sicut fit cū lapis iacet sursum. Et si fiat fm naturā mot? pñcti tūc non cessat mot? qm cessat impetus pñctientis. Et si ipetus in talibz addat sup motū naturāle rei pñcte vt si lapis pñctat deorsum ille ei vñ lociter fertur deorsum qz si fm naturā moueret. et in talibus verū est. qz pñctio fit qm velocior mot? fit eo motu que habet id qd fm naturā fertur. eo qz fortior fiat ipulso qz fit inclinatio ad motum naturalem in eo qd pñct. et tunc ille motus fortior vsqz ad hoc fit quousqz fit motus eius qd fert? qz sit naturalis motus ei? qz violentia et ipetus pñctientis addit sup motū naturāle aliqd et in tali etiā vltimū pñctiuū pñmū est rei pducte et sic in ea nullū est mediu. igit manifestū est qz sunt simul id qd mouetur et mouens pñmū.

Atvero neqz alterati neqz alterātis nullum mediu. Hoc aut manifestu ex inductione. In omnibus em simul esse accidit alterans vltimum et primum qd alteratur.

Nic pñs pbat qz inter alterans et alteratū nullū est mediu inductione. et rōne Inductione sic. qz in oibz motibz alteratōis accidit sic alteratio. qz vltimū alterantis

est cū primo alterati. igitur sunt simul. et inter ea non est mediu aliquod.

Quale em alterat eo qz sensibile est. Sensibilia aut sunt qbz differūt corpa ad seinice. vt grauitas leuitas duricies mollicies sonus nō sonus albedo nigredo dulcedo amaritudo humiditas siccitas dēsitās raritas et horū media Silr aut et alia q sub sensu sunt qm est et calor et frigus et lenitas et aspitas Nec ei sunt passi ones subiecte qlitatis. His ei differūt sensibilia corporū aut fm aliqd horū mai? et min? et in patiendo aliqd horū. Calefacta em et frige facta aut dulcefacta aut amaricata aut p aliqd aliud predictoz. Similiter et aiata corporoz et inaiata Et aiatoz quecuqz pñū sunt inaiate Et ipisensus alterant patiunt em. actio enim ipoz motus est per corpus patiente sensu ali? quid. Scdm quecuqz igit aiata alterant non fm hec alterant inaiata Scdm em sensus nō alterant. Et latet cū alterant inaiata. Nihil at phibet et aiata latere. cū alterant cū nō fm sensus accidit qd est alteratōis ipis. siqd ē igit sensibiles passiones p hoc aut alteratio

Nic pñs ostendit idem rōne qz alterans et alteratū sunt simul. omnis alteratio est similis alterationi que est fm sensum In alteratione aut fm sensum alterans et alteratum sunt simul. igit sic est in omni alteratione. Maiorem tripliciter probat accipiēs vñā suppositionem quā postea pbat qz solum alterat alteratōne propria. et physica quale hoc est fm qualitatem info: matā in eo. qz ipsa est sensibilis qualitas fm aliquod obiectū sensus. Secūdo pbat. qz corpora tam animata qz inaiata alterantur fm ista sensibilia hoc est fm istas qualitates sensibiles. quāqz diuersimode. qz corpora naturalia inaiata alterantur per istas qualitates alteratione corruptiua. sed animata alterantur per istas qualitates sensibiles alteratione perfectiua. Tertio quia fm illas qualitates fit alteratio fm quas corpora differunt. sed corpora naturalia per istas qualitates differunt. igitur per illas nata sunt alterari. igit alteratio fit per qualitates sensibiles. Et pñs. in textu enumerat aliquas qualitates naturales sensibiles. scz grauitas leuitas duricies mollicies. sonus nō sonus. siue son? grauis et acut? albedo nigredo dulcedo amaritudo. hūiditas siccitas dēsitās et raritas et q sunt media inter ista. Similiter aut et omnia alia q sunt sub sensu aliquo hoc est que sunt obiecta sensuuz de quorum numero sunt calor et frigus. asperitas et lenitas. Et omnes iste qualitates sunt passiones et passibiles qualitates q subiacunt contrarijs sicut species generi et per ea differunt naturalia corpora sensibilia aut per aliquid horum in eo qz magis aut minus patiuntur aliquid horum Sensibilia ei corpora dicuntur que sensibilibz qualitatibus distinguuntur. sed quecuqz sensibilibz distinguuntur necesse est qz primis sensibilibz distinguantur Prima autem sensibilia sunt calidum frigidum humidum et siccum. Et his primo differunt homogenea que sunt elementa sicut patebit latius in secundo libro

perigenseos. Et iste qualitates sunt qualitates actiue et passiue z iste qualitates dissoluendo et constringendo naturā inducūt rarum z densum ex eo qd ppinque aut re more a seinuicem disponūt partes materie z sic etiam rarum et densum sunt qualitates yciniozes materie et post has sunt sicciū et humidū calidū z frigidū et sic oia corpora physica paciuntur ab his z ipsorū pari est cū alterari ipsorū. Alterantur em cū sunt frigidiora aut calidiora aut dulciora aut amarioza aut aliqd patiā fm ali quam qualitatē de his que sunt predicte. et qz aiata pponūt z generant ex primis sensibilibz et simplicibz. oz etiam qd aiata fm pres. ram aiatas qz inaiatas hoc ē in/ sensibles sicut sunt vngues z pili alterent eisdē qualitatibus. Vnoz patet. s. qd in alteratione ipsius sensus si/ mul sunt alterans et alteratū. qz sensus pariuntur recipi endo formas suoz obiectozū per corpus hoc est per oz gana corporalia. igitur sensus alterantur qz recipiūt ali/ quam qualitatē sensibilē: vnde fm qz qz sensibilia alterant inaiata fm eandem etiā alterant aiata. sed nō cō uertitur. qz aiata alterant pfectiue. qz ois forma inē fm tale esse quale permittit subiectum in quo est. z cum sen sus sunt pres aie z organa sensuum sunt aiata non pnt eis inēc forme ille nisi fm eē spirituale. et ergo nō infunt his qd sunt inaiata. et ideo nō alterant inaiata fm oia illa fm que alterant aiata. qm alterationē sensus non alterant inaiata. et nō pceptiunt cū alterant inaiata. qz non habēt pntes apprehensiuas suarū alterationū que admodū aiata. vnde nihil prohibet qd lateat alteratio inaiatorum. eo qd alteratio eozū nō accidit fm pntes sensibiles. Si igit oēs qitates passibiles sunt sensibiles z tū p eas fit alteratio. tunc manifestū est qd alterans et alteratū sunt si mul et non est mediū inter ea.

Et hoc ergo manifestum est qd passio z pa/ tiens simul et horum nullū mediū est Vnic q/ dem igitur aer est continuus Aeri aut cōtinua tur corpus et superficies quidē terminat ad lu men. lumen autē ad visum. Similiter at z audi tus et odoratus ad mouens ipsius primū. Lo/ dem autem modo simul et gustus et sapor est. Similiter autē et in inaiatis z in sensibilibus

Nic pbs ostēdit. qd patēs qd alterat z passio alterās sunt simul z non est inter ea mediū inductiue. Et pri/ mo in visu in quo minus apparet vey. qz vbi aer est con tiguus oculo. aer autē est cōtiguū corpus coloratū qd nō mutat visum. z superficies illius corporis terminat ad lumen qd abstrahit colorē et ponit eū in medio visus qd est aer. et ille aer terminat cū lumie ad visum. z sic inf visum et aerem informatum formavibili nō est mediū. Similiter autē se habent audit⁹ z odoratus ad sua obie cta z media. qz inter mediū z obiectū qd alterat mediū nihil est mediū. z inter mediū alteratū z organū sensus qd alteratur a medio nihil est mediū inter em verberās p mū qd facit sonū z aerem pcauū auris nihil est mediū. Similiter autē de odorante. qd sicut est canphora qd inter eam z aerem et aquā nihil est mediū. z aer imutat⁹ odo re ptingit vsqz ad instrumentū olfact⁹ in anteriori pre cerebri collocatū. qd inter mouens primū hoc est primū qd non per aliud sed per se mouet. et sensus z organum nihil est mediū in sensibus qui sūt per mediū extrinsecū

Eodem autē modo sit est gustus instrumentū z sapor im mutans ipsum. De tactu autem constat qd oia tangētia sunt simul ita qd inter ea non est mediū. et ista immediatio agentis z patientis fm vnam similitudinez est in his qd sunt aiata et in illis qd sunt inanimata

Et qd augetur et augens Appositio em q/ dam est augmentū Quare simul sunt et quod augetur augens et decrementū Decrementū em causa est ablatio quedam Manifestum igitur qd mouentis vltimi et moti primi nullum est mediū inter mediū et mediū mouentis et eius quod mouetur.

Nic pbs pbat qd mouens z motum sunt simul i mo tu augmētationis et diminutionis. qz augmētatio fit p appositōem nutrimenti qm augens ē nutrimentū qd ad dit. z auctū est illud cui fit additio. igitur inter augens et auctum nō est mediū. Silt autē est de decremento. quia decrementū siue diminutio fit per ablationem eius qd additum est. z inter illa non pōt esse mediū. igit vlt verū est. qd mouentis primi id est primi quod non p aliud mouet z eius qd mouet vltimū hoc est qd non per aliud mouet nihil est mediū qd sit mediū fm modū mouen tis et eius qd mouetur igit mouens et motū sunt simul in motu augmētationis z diminutionis

Vt sufficiens sit Are/ stotelis deductio qd in omnibus simul est mo/ uens cum moto.

Et videt qd non. qz generatio et corruptio sunt motus vt patet tertio physicoz. z tū pbs nō pbat in eis qd sint simul. igitur eius inductio non est sufficiens. Secūdo sol calefacit terrā z tū non est immediatus terre nec sibi cō iunctus. igit non omne mouens est simul cū suo motu. Confirmatur qz magnes attrahit ferrū ad se in magna distantia. z tamen non pūgitur moto. Etiam pietum mouetur cum est in magna distantia respectu proiecti/ entis. igitur in tali motu mouens non est simul cum mo to. Tertio augens non est simul cum aucto. igit mo/ uens non est simul cū moto. Quarto sensibile positū supra sensum non facit sensationem. vt dicitur de aia. eo qd oportet sensibile esse in aliqua distantia ad hoc qd fiat sensatio. igit In oppositū est pbs in textu. Et p res pōssione questionis mote ponūtur duo discursus. Quo rum maior primi est ista.

Motus a mouēte exercitur et in mobile reci pitur Vnoz Ipse autē est immediate a mo uente. et in mobili subiectiue. Conclusio Ergo oportet omne mouens proximū et mo/ bile simul esse.

Vnoz patet. quia motus non excellit suum mobile qm sic esset aliqua pars motus cui non esset motum si/ ue mobile et p cōsequēs accūs esset sine subiecto nec mo bile excellit motum. eo qd tunc aliqua pars mobilis esset sine motu. igit oportet qd adequētur. vt sicut tor⁹ motus est in toto mobili ita pars motus in parte mobilis. Et tū tertio physicoz dicitur est. qd mot⁹ est actio mouentis

et passio mobilis. et sic exercita mouente et in mobile recipit
 fm em q a mouete exercit dr actio. et fm q in mobile reci
 pitur dr passio. fm vero q est forma fluens in mobili vocat
 motus. ¶ **¶** Minor patz. qz omne accns necesse est esse in suo
 subiecto. motus autē accns est. ¶ necesse habet esse in suo
 mobili qd est subiectū. ¶ **¶** Quod pz. q motus est subiecta
 tus in mobili vt in suo subiecto est a mouente sicut a pn
 cipio effectiuo qd facit ipm mobile moueri. ¶ **¶** Conclō
 pz inductiue fm tres spēs mor⁹ superius tractas. In mo
 tu em locali pz. q fit a principio intrinseco illa dicitur simul
 ad. ppositum inter que nullū est mediū. in motu em facto
 a principio intrinseco nullū est mediū inter mouens et mos
 rum. ¶ in illo motu mouēs est simul cū mobili. De mos
 tu violento sic pz. qz in motu pulsione semp mouens ad
 est mobili aut fm virtutē. aut corporaliter. Sicut pz de
 motu tractōis. qz in tractu mouēs non separat ab eo qd
 trahit. ¶ simul est siue immediatū ē mobili et alie spēs mor⁹
 ad eam reducitur. ideo sufficienter pz conclusiois veritas.
 ¶ **¶** Et q in motu alteratōis mouēs et motū sint simul. sup
 ponit qz ois motus alteratōis fit p qualitates sensibiles
 eutūmodi sicut calidū et frigidū. et alie q̄itates. que sensu
 tactus percipiuntur. vt graue et leue molle et durum. et sicut
 oia alia obiecta alioz sensuū exteriōrum. ¶ **¶** Vñ ab istis q̄s
 hratibz fit duplex alteratio. qm q̄bz faciūt alteratōnem
 fm corpus. et illa est alteratio physica. alq̄bz aut faciūt al
 teratōnem fm sensum. et illa non est alteratio physica. et h
 nō ptingit nisi fm q̄ ille q̄itates habent duplex esse. qz q̄
 bz habent esse reale. et fm hoc causant alteratōnem corpor
 rale. et q̄bz p̄siderant in esse intentōali. et fm hoc causant
 motū sensatōis. ¶ **¶** Et inde pz q corpora aīata duplici altera
 tione alterantur ab istis qualitātibus. ¶ **¶** Uno modo al
 teratione corporali. qz illa q̄ semitice tangit sunt simul si
 ue ad inuicēz immediate p̄iēta. sed in omni alteratōe corpa
 li alterans tangit alteratū. ¶ **¶** Est immediatū ipsi mobili. ¶ **¶** Alio
 modo alteratōe sensatōis. qm in tali motu forma rei sensibi
 lis nō alterat sensū. nisi fm q̄ p̄ mediū sua species diffun
 ditur ad sensum. ¶ **¶** In tali motu mouēs est p̄inquitū et im
 mediatū mobili. qz illa spēs in esse intentōali accepta est
 mouēs p̄inquitū. ¶ **¶** Maior alterius discursus est.

¶ Omnis motus est naturalis aut violentus
 qui est in quatuor species diuisus ¶ **¶** Minor
 In alteratōe alterās primū est simul cū altera
 to. et in augmentatōe augens est simul cū auc
 to ¶ **¶** Conclusio ¶ **¶** Igitur sufficiens est Aristote
 lis deductio. q̄ i oibz ē simul mouēs cū moto

¶ **¶** Maior pz. ex dictis ipsi⁹ p̄hi in q̄nto huius in q̄ dictū
 est. q̄ naturale et violentū maxime reperit in motu lo
 cali. ¶ **¶** Quenienter diuidit motus localis in naturalē et vio
 lentū. Et accipit naturale in pposito p̄muniter inq̄rū se
 extendit ad motū aīalem De motu vero naturali cū ille
 habeat p̄ncipiū intrinsecū clarū est q̄ ibi mouēs est simul
 cū moto. Sed motus violentus in quatuor diuidit spe
 cies. que sunt pulsus. ractus. vectio. et vertigo. qm ois mo
 tus violentus aut est per se aut p̄ accns. Si secundū sic est
 vectio. que p̄iūgit alijs tribz. Si aut fuerit motus p̄ se. h
 fit dupl^r. aut est simplex. aut p̄positus. si p̄positus sic ē
 vertigo. que p̄ponit ex pulsu et tractu. sicut euz rota voluit
 ipsa pellit per rotam semicirculū vñ et trahit p̄ aliuz. aut
 saltem per aliquam partē si nō sit circulatio p̄plera. Si fu
 erit simplex hoc fit dupl^r. aut est a mouete. et sic est pulsiō

aut ad mouentem et sic est tractio. Et subdiuisio eoz pz
 in littera. Et ideo si in pulsione et tractu mouens est si
 mul cū moto vt ostensum est in p̄cedenti discursu. tūc ha
 betur ostensum in singulis motibz localibz. ¶ **¶** Minor pz
 ex p̄mo discursu. ¶ **¶** Conclusio sequitur ex p̄missis et est ipsi
 us p̄hi in textu

Ad obiecta in opposi.

¶ Ad p̄mū dōm est. q̄ p̄his p̄bat intērum suū in his mo
 tibz in quibz est occultū mouens esse cū mobili. In genera
 tione aut et corruptōe manifestū est q̄ inter generans p̄
 mū et generatum nullū est mediū. qz virtus generatiua q̄
 est p̄mū generans que appellat a Platone paruus pas
 ter est in semine. et ideo nō oportet probare in generatiōe
 et corruptōe q̄ generans et generatū sint simul. ¶ **¶** Ad se
 cūdū dōm est. q̄ sol non alterat terram nisi p̄ media in
 quibz p̄ agit. nam p̄mo alterat aerē aut aquaz. et ideo sol
 nō est mouens p̄ximū respectu calcfactōis terre aut aq̄
 sed corpus p̄inquitū terre aut aque ipsi. qd tñ non calefa
 cit nisi virtute solis. ¶ **¶** Sed dices. sic sequeret q̄ sol cale
 faceret sphaeras inferiores se. scz saturnū mercuriū et lunam
 cū omne agens p̄us agit in p̄inquitū q̄ in distans. Con
 sequens est impossibile. cū sphaera nō sint alterabiles. Ad
 h dōm est. q̄uis sol agit in sphaeras inferiores se aliq̄ acti
 one. puta illuminando eas. nō tamen agit in ipsas eadem
 spē actionis sicut agit in elementis. qz non sunt susceptibi
 les talis actōis. actio em fit in patientibz dispositis. Ad
 p̄firmatōem p̄mā dōm est. q̄ magnes nō attrahit ferrūz
 nisi p̄us alterando aerem intermediū. et ille aer alteratus
 attrahit ferrū. et est ibi mouens p̄inquitū et nō magnes. Ad
 tñ oportz q̄ attrahat aerem. qz nō est eadē dispositio aer
 ris et ipsius ferri. Ad secūdā p̄firmatōnem dōm est. q̄ in
 motu p̄iectionis mouens p̄inquitū siue p̄ximū est imedia
 rum proiecto. vt patebit latius in octauo huius. ¶ **¶** Sed
 dices. in motu p̄iectionis mouens et motū sunt diuersa
 corpora que nō possunt esse simul. Ad hoc dōm est. q̄ dū
 p̄liciter aliqua dicitur esse simul. vno mō illa dicitur esse
 simul. que sunt in vno et eodem loco p̄prio. et sic mouens et
 motum nō dicitur esse simul. cū contingit ea esse diuersa
 corpora. Alio mō dicitur aliqua esse simul per instanti
 am. ita scz q̄ inter illa non est mediū. et sic mouēs et mo
 tum dicitur esse simul. ¶ **¶** Sed dices. dr p̄his secūdo
 de anima. q̄ corpora dura non possunt se tangere nisi per
 mediū. ergo mouens et motum non possunt esse simul.
 Ad hoc dicendū est q̄ inter mouens et motum non ē me
 diū causale. quandoqz tñ bene est mediū situale. qd est
 aer aut aqua. p̄pter phibitōem vacui adherēs superficie
 bus raliū corporum. ¶ **¶** Ad quartū dicendum est. q̄
 alimentum dupl^r accipitur. ¶ **¶** Uno modo in p̄ncipio quā
 do p̄iūgitur animali. et sic non vocatur p̄tie alimentū. qz
 sic non olit. et tunc nō p̄iūgitur cuiuslibet parti alteri. quoniam
 p̄iūgitur solum stomacho. Alio modo dicitur alimentū
 fm q̄ est in fine decoctionis. et sic alimentum est p̄iūctūz
 cuiuslibet parti alteri. ¶ **¶** Ad quintum dicendum est. q̄uis
 sensibile fm esse materiale positum supra sensū non faciat
 sensationem. vñqz tamen fm esse intentionale. et sic est cō
 iunctum mobili. Etiam ibi est motus metaphoricus et
 non realis. sicut etiam est inter amantem et amatum. Et
 sic patet q̄ omne mouens effectiuū p̄ximū est simul cū
 suo mobili.

¶ **¶** Quoniam autem que alterātur alterant om
 Dg i.

q̄ voluptatis aut per memoriā aut a spe. Si quidem igitur s̄m actum sensus est causa: Si vero aut per memoriā aut per spem ab ipso est. aut em̄ equalia passi sumus reminiscen/ tibus voluptatis. aut qualia patiemur speratibus

Nic p̄hs remouet vnam cauillatiōem. q̄ possit aliq̄s dicere q̄ virtus et malicia de nouo acquiruntur. ergo videt̄ q̄ alteratione acquirantur. Ad hoc respondet p̄hs. q̄ virtus et malicia ei opposita nō acquiruntur alteratione. s̄z eam sequuntur siue sunt fines alterationis Et hoc dupliciter probat. p̄mo sic. Nam virtus moralis vt habet dēter minari in ethicis. aut est impassibilitas vt dixerunt stoici hoc est remotio omnium passionum ab anima aut passibilitas siue moderatio passionū anime s̄m̄ peripateticos. hoc modo quo puenit. hoc est quādo oportet et vbi et quādo et quomodo. et qualiter. et qua de causa. et quantum. sed nō contingit passionem omnino moderari nisi per alterationem. ergo virtus et malicia sequuntur aliquam alterationem. siue sunt fines alterationum in passionibus Exempla gratia. mansuetudo est quedam virtus circa iram. Dicebant ergo stoici q̄ habens virtutem mansuetudinis amplius non teneret passionem ire. sic q̄ quandoq̄ possit irasci. sed remouetur ira in mānūeto simpliciter. Aristoteles tamen dicit quinto ethicorum q̄ mansuetus tenet ap̄t̄ rudinem ad iram quāuis non habeat immoderatam iram. Malicia em̄ passibilis est. quia passioni non resistit. aut est aliquando passio virtuti p̄traria. quia virtus sequitur laudabiles passiones. malicia autem vituperabiles. et sic cōiuncta eis per causam. Secūdo sic. omnis virtus moralis consistit in voluptatibus et tristitijs. sed voluptas siue delectatio et tristitia non sunt sine alteratione. ergo virtus moralis non fit sine p̄uēta alteratione. Maior patet quia nullus habet virtutem moralem nisi delectetur in virtuosis operibus. teste p̄ho secūdo ethicorum dicente. q̄ delectatio in opere est signus perfecti habitus. Minor patet. quia in delectatione alteratur pars sensitua et cor dilatat. et ex illa dilatactione cordis fit in parte sensitua dilatactio. Aut ergo s̄m̄ p̄sens ab actu sensus sic est voluptas aut est s̄m̄ p̄teritum. sic est reminiscencia. eo q̄ reminiscimur similitum qualia passi sumus in p̄terito. Aut s̄m̄ futurum. quia speramus talia pati s̄m̄ voluptatem. et sic est spes. et ita omnis voluptas fit a sensu aut secūdam actus aut s̄m̄ potentiam

¶ Atvero neq̄ in intellectiua parte anime est alteratio. Sciens em̄ ad aliquid maxime dicitur. hoc autem manifestum. Secūdam enim nullam potentiam motis factum est quod est scientie. sed cum extiterit quiddam. Ex ea em̄ que est s̄m̄ partem experientia accipimus vniuersalem scientiam. Neq̄ igitur actus generatio est nisi aliquis respectiōe et tactū generatioes dicat huius em̄ actus

Nic p̄hs probat. q̄ in habitibus anime non sit alteratio. q̄ ad ad aliquid nō est alteratio. sed habitus anime s̄z scientia est ad aliquid. ergo ad habitum anime nō est alteratio. Maior est p̄hi quinto physicozum. Minor patet. quia scientia d̄z relatiue ad seibile. Etiam nulla forma

absoluta potest alicui de nouo aduenire siue mutatiōe est cui aduenit. sed scientia fit in intellectu sine quacūq̄ mutatione intellectus ex cognitione experimentalī et sensibili q̄ est s̄m̄ partem. sicut ymago generatur in speculo terreo et polito sine alia potentia murante speculū. quia resultat in speculo imago per lucem abstrahentem formam rei et di rectam et p̄gruam oppositionem speculi. et ideo sicut alio quodam murato speculo vno permanente resultat imago. ita in intellectu possibili vno modo permanente s̄m̄ omnia sua que habet in seipso resultat in eo vniuersalis scientia ex cognitione experimentalī particularium per lucem intellectus agentis. Et ideo sicut dicitur est de colūna q̄ sine mutatione sui per motus petri fit dextra et sinistra. ita etiam scientia fit in intellectu sine mutatione intellectus possibilis. ita q̄ non mutatur nisi corpus impediēs abstractionem intellectus s̄m̄ scientiam. Et huius simile est s̄m̄ d̄m̄ Zilb. si aliquis remoueat obiectū lignū aut lapidem a fenestra. tunc amoro illo sine omni mutatione domus p̄ solis radium domus illustratur. ita etiam fit in intellectu remoto omni impedimento corporum per eactem et exercitium studij statim resultat in intellectu vniuersalis scientia ex apprehensione particularium. ergo scientia s̄m̄ actus que accipitur in anima non est generatio quedam rei in se generate per potentiam mouentium aliquozuz. sed est resultatio eius in nobis. nisi aliquis improprie loquens dicat reuersiōes sensibilibus ad sensus sicut visibilibus ad visum. et tangibilibus ad tactum esse quasdam generatioes formarum. q̄ visibilia in visu etiam fiunt sine trans mutatiōe. ita q̄ nulla potētia transmutat visum. s̄z potē remotis ab obiecto visus impedimentis subito resultat forma in visu. Et eodem modo etiam est de tactu. non quidem s̄m̄ medium tactus. sed s̄m̄ q̄ species tactus resultat in parte anime que iudicat de tangibilibus. Cū em̄ forma tactus generatur in medio tacto quod est intra in animalibus subito per resultationem fit intentio illius forme in parte que perceptiua est tangibilibus nulla potētia mouente partem illam anime. et talis quidem actus est vniuersalis scientia in anima. et ideo si aliquis vere et proprie loquens tales sensibilibus in sensituis potentijs resultationes dicat nō esse generationes et alterationes. tunc multo minus dicere debet q̄ resultatio vniuersalis scientie in anima sit generatio aut alteratio p̄prie dicte. quia resultat in intellectu sine omni sua transmutatiōe ex sensibili um acceptōe p̄ lucem intellectus agentis

¶ Que aut̄ ex principio acceptio scientie nō est generatio neq̄ alteratio. In residentia quicta / ri em̄ et anima sciens fit et prudens. Sicut igitur neq̄ cum dormiens excitetur aliquis. aut ebrius pauset. aut infirmans ordinetur factus est sciens quāuis prius nō poterat vti et s̄m̄ scientiam agere. sed mutata perturbatiōe et in statum reuēiente mente inerat potentia ad scientie p̄gruitatem. Huius igitur aliquid fit ex principio in scientie existētia. Turbationis em̄ q̄ es quedam et residentia. Neq̄ igitur infantes possunt addiscere neq̄ iudicare sensibus. similiter neq̄ seniores. Multa em̄ perturbatio circa eos et motus. stat aut̄ et pulsata turbatio ali

1 q̄o factu p̄ q̄ d̄m̄
t malicia d̄ arguitur
2 p̄ abierato in d̄m̄

pono

20

Scientia acquiritur
in nobis d̄m̄
d̄m̄ q̄ si s̄z
p̄ habitum et
fit q̄o fit actus
de p̄o acquisitione
vho q̄ non p̄
p̄ quatuor d̄m̄ et p̄
nō fit in t̄o de p̄o acquisitione

atq̄ s̄m̄

A

quando quidem a natura. aliquando autē ab alijs In vtrisque em̄ his alterari aliquid accidit sicut cum surgat et fiat vigilās ad actum. Manifestum igitur q̄ ipsum genus alterationis in sensibilibz est et in sensibili parte anime In alio autem nullo nisi fm̄ accidens

Nic phis ostēdit q̄ acceptio scie que fit a principio. vt cum aliquis ex ignorantē factus est sciens. non sit generatio neqz alteratio. quia illud quod aduenit alicui per quietationem corporalium motuum 2 per residentiam passionum sensibilibz illud non aduenit alicui per motum sine per alterationem. sed scientia que est cognitio speculatiua et prudentia que est cognitio practica sunt huiusmodi. ergo non adueniūt per generationem. Maior pars. quia alteratio abijcit aliqd̄ a substantia mobilis 2 non aduenit nisi per motum 2 inquietationem corporis 2 passionū sensibilibz. **S**inoz pater. Nam eo modo acquiritur scientia quo modo est vsus fm̄ scientiam. quia per vsum scientia conseruatur 2 per vsum acquiritur. sed non potest alicui vsi scientia. si abundant in eo passiones. sicut in pueris qui instabiles sunt propter inquietudinem cōplexionis. quia in eis complexio multum abundat in subtili humore qui est facile mobilis 2 in eis est calidum multum. Quis calor non est ita acutus sicut in iuuenibz. 2 ille calor multum mouet. et sic confusio motuum corporis impedit actum anime per intellectum. 2 sic species accepte ab ipsis continue mouentur 2 non ordinate 2 pure deferunt a spiritibz animalibz. 2 ideo super eas non potest figi lux agentis intelligentis. vt resulantes vniuersales ponat in intellectu possibili. Et simile huius est. dicit dominus Albertus in formis resulantibz in aqua fluente. ille em̄ sunt confusē 2 distincte videri non possunt. Et ideo dicit plato. q̄ est in pueris sicut in dormiente 2 ebrio et infirmo ex humore cerebri infecto. qz sicut ebrius non considerat res nisi digesto vino cuius calore 2 humore phantasmata distincta esse non permittebantur. 2 conceptiones firme esse non poterant. Et sicut dormiens humido frigido descendente a capite. 2 habet virtutes ligatas animales precipue exteriores. Et sicut infirmus humore innaturali opulante impeditur ab apprehensione ordinata in quāsdam amentia. ita pueri propter humidum fluidum opulans cerebrum 2 dissipans imagines apprehensas nō bene iudicant fm̄ sapientiam prudentiam 2 scientiam. sic ergo non est factus sciens per alterationem quādo aliquis dormiens surgit aut ebrius post digestionē aut infirmus si ordinetur in capite. ita etiam ille qui primo accipit scientiam. 2 ideo non est alteratus in intellectu ab aliquo mouente. Ebrius em̄ aut dormiens aut infirmus non poterat vsi scientia fm̄ actum. sed facta tamen mutatione in corpe non in intellectu. p̄ quā mutationē corpus venit in statum ordinatum tunc potest vsi scientia. quia tunc inerat ei potentia vtendi scientia fm̄ q̄ congruū erat. 2 huius aliquid fit in existētia scientie quando ex principio accipitur. quoniam quies turbationis in corpore quedā est refluatio intellectus vt resulcare possint in ipso que ante nō resulcabant. Et hac de causa infantes non possunt addiscere in infantuli etate. 2 etiam cum primo incipiunt iudicare de rebus. Similiter dicit philosophus q̄ senioribz in quibus quies iam facta est non competit bene iudicare. Et subiungit philosophus q̄ pluribus de causis fit

status turbationum. aliquando enim sic a natura. 2 hoc quando etas debita accedit. et hoc est cōmune in omnibz aliquando autem fit per studium ordinans passiones. operantur autē ad hoc exercitia bona 2 liberalia. 2 precipue virtus que est castitas. quia peccatum incontinentie subijcit hominem passionibus que impediunt intellectus cōprehensionem. sicut in pueris impedit etas. quia illud q̄ in pueris facit etas hoc facit in luxuriosis passio. propter quod in ethycis peccatum incontinentie inter puerilia. peccata computatur. In vtrisque autem his accidit intellectus facta quadam in corpore alteratione. sicut dicitur est de dormiente. qui digesto humido frigido organum sensuum solutus surgit 2 fit vigilans ad actum. Et similiter est in eo qui accipit scientiam mutatione facta in corpore suo fm̄ modum prehābitum. ideo non fit scientia in intellectu. ita q̄ intellectus alteretur per se 2 essentialiter. neqz fit in eo q̄ scientia sequatur quadam alterationem factam circa intellectum. sed fit in eo q̄ sequitur per accidens quadam alterationem factam in corpore. Dicitur em̄ per accidens scientiam sequi alterationem. Nam illa alteratio non per se est causa scientie illius. sed facta alteratio ordinata fit experimentalis collectio particularium 2 remanens stat in anima sensibili. et tunc luce intellectus agentis fit scientia in anima sine aliqua intellectus mutatione. Manifestum est igitur ex predictis q̄ solum vera alteratio est in corporibus distinctis sensibilibz qualitatibus. et etiam in sensibili parte anime exteriori 2 interiori. que est cōcupiscibilis 2 in nullo alio. 2 ideo partes anime sensibiles cum indigeant corpore nō possunt fm̄ illos actus fm̄ quos eo indigent separari.

Quibus modis fit in turbatione

Utruz solū contingat fieri motum alterationis fm̄ qualitates sensibiles tercię speciei qualitatis

Questio

Arguitur primo q̄ non. quoniam habitus 2 dispositiones acquiruntur de nouo in aliquo subiecto 2 etiaz remouentur. sed hoc fit nisi per mutationem. sed omnis mutatio ad qualitatem dicitur alteratio. Confirmatur per Aristotelem quinto huius dicentem. q̄ motus de sanitate in egritudine contrariatur motus de egritudine in sanitate. quod non poneretur nisi in ipsis esset alteratio. Confirmatur secundo. ad omnem qualitatem est per se motus que suscipit magis 2 minus 2 intenditur 2 remittitur. sanitas autē 2 egritudo suscipiunt magis 2 minus. intenduntur 2 remittuntur. ergo ad ipsas est alteratio.

Secundo sic. vbi cūqz est mutatio de vna qualitate contraria in aliam qualitatem contrariam ibi est alteratio. de virtute autē ad vicium aut e contra est mutatio de vna qualitate contraria in aliam. ergo etc. Tercio sic. si in qualitatibus prime speciei non esset alteratio per se hoc. Et ideo. quia prius facta est alteratio in alijs qualitatibus. vt sanitas ad alterationem factam inter qualitates actiuas 2 passiuas. sed hoc non impedit. quia ad qualitates secundas tercię speciei sicut ad albedinem et nigredinem est per se alteratio. 2 tamen ipsa non fit in ipsis nisi per actionem 2 per passionem qualitarum primarum. ergo nō solum in qualitatibus tercię speciei est per se alteratio. **Q**uarto sic. durum 2 molle sunt de secunda specie qualitatis. 2 tamen ad ipsas est per se alteratio. sicut etiaz ad rarum 2 densum. humidum 2 siccum. ergo ad qualitates

q̄ acceptio
nisi per motum
2 inquietationem
Albus
q̄ duplex albus
et per se
q̄ duplex albus
et per se
q̄ duplex albus
et per se

virtus et vicium non contrariantur inter se contrarietate physica quoniam illa est inter qualitates actiuas et passiuas expellentes se ab eodem subiecto actione propria. sic autem non est de virtute et vicio. Ad tertium dicitur quod non est simile de qualitatibus prime speciei et de qualitatibus tertie speciei primo quoniam qualitates tertie speciei contrariantur contrarietate physica quod non conuenit illis de prima specie. Secundo quia qualitates tertie speciei semper determinate sequuntur alterationes determinatas. ut albedo per se sequitur determinationem alterationem facit in qualitatibus primis quod non conuenit illis de prima specie qualitatibus. Ad quartum dicitur quod durum et molle duobus accipiuntur modis. uno ab aliena humiditate, aut siccitate. et sic non sunt naturales potentie aut impotentie. et sic in eis mutatio sine mutatione substantialium. Alio modo a propria et illo modo non variantur sine variatione substantie et tunc est generatio ad ea et non alteratio. Aut dicitur quod durum et molle in idem redit. quod durum et molle consistuntur duobus modis. uno modo putantur naturales ponere in contrariis sequuntur humidum et siccum naturalia principia rei in quibus consistunt. et hoc modo non est per se alteratio. Alio modo considerantur secundum quod sunt qualitates actiuas et passiuas. et putantur in aliquo subiecto per humidum et siccum que non sunt naturalia ipsi rei. sed per accidens et per aliquid extrinsecum in ipsa re causantur. et hoc modo in ipsis est alteratio. Unde manifestum est. quod humidum et siccum aliquando conueniunt et reperiuntur naturaliter in aliqua re sicut terra. Aliquando vero per accidens et secundum hoc durum et molle diuersimode in diuersis subiectis reperiuntur. Et ad contrarietatem dicitur quod non potest fieri mutatio de naturali potentia ad impotentiam. Nam si aliquid subiectum habeat naturalem potentiam ad aliquid operandum non potest habere naturalem impotentiam ad illud. sed si habeat impotentiam ad illud operandum illa erit preter naturam nec potest esse in aliquo subiecto. quia forma naturaliter dominatur supra materiam et deinde materia habet dominium supra formam.

Incidunt dubia quorundam

Primum est. Propter quid in quarta specie qualitatibus non sit alteratio cum in ea fiat transmutatio de figura in figuram. Solutio quod duplices inueniuntur figure. scilicet naturales et artificiales. Naturales enim sunt que consequuntur formam rei genite sed artificiales siue accidentales sunt forme accidentales aduenientes sicut sunt figure artificiales. per hoc dicitur quod forme naturales consequuntur generationes sicut naturales potentie. et ergo non possunt esse tales nisi cum substantiali transmutatione subiecti. Nam sicut differunt naturalia corpora formis suis substantialibus ita differunt figuris. et tanta potest esse distantia in figura naturali ipsius speciei quod illud quod generatur non saluetur in specie illa. In artificialibus autem figura est tanquam species talium sicut patet de domo et circulo. et ergo significatur velut substantie substantialis nominibus. et ideo non potest recipi noua figura nisi materia ipsa transmutetur a forma sub qua prius fuit. A forma quidem substantiali in figuris naturalibus aut ad modum substantie in figuris artificialibus. In vera autem alteratione ipsum subiectum secundum substantialia sua penitus manet idem et non variatur quare potest predicari proprio nomine de qualitate secundum quam fit alteratio. si illa in preterito accipitur. ut dicendo hoc calidum aut frigidum est. sed sic proprie non potest dici in figuris. quod non dicitur pro-

prie quod circulus est es sed circulus est eneus. Nec proprie dicitur quod domus est lignum sed quod domus sit lignea. quod figura non est in materia nisi sit murata a statu suo in quo fuit et illa mutatio materie a statu in quo prius fuit facit hic de nominatiua predicatorem ubi autem non variata manet eadem ibi potest sub proprio nomine predicari. Sciendum etiam quod calidum et frigidum sua congregatione et disgregatione sunt causa rari et densi ad quam pertinet alterationem et rarefactionem sequuntur alia et alia figura accidentalis. quia ad ea non est alteratio tanquam ad terminum intrinsecum et proprium. sed figura consequitur extrinsece ad huiusmodi alterationem.

Secundum dubium est.

An sanatio et egrotatio sint veri motus alterationis terminati ad sanitatem et egritudinem. Et videtur quod sic. Nam sanatio et egrotatio denominantur a termino ad quem. igitur ad istas qualitates est per se alteratio. Solutio quod non. ut patet per philosophum in textu. Et ad obiectum in oppositum dicitur quod sanatio et egrotatio non dicitur solum motus alterationis per se secundum quod refertur ad proprium et intrinsecum terminum cum alteratio per se est ad illas qualitates que secundum se et non gratia alteri terminantur alterationem sicut ad calidum est per se alteratio. quia calidum per se et non gratia alterius terminatur calefactionem. sed sanatio et egrotatio nominantur alterationem in ordine ad suum terminum concomitantem et per accidens. quia ad illas qualitates est alteratio per accidens. que non secundum se sed gratia alterius terminantur alterationem. Et sic sine inconuenienti potest motus denotari a termino intrinseco et a concomitante siue extrinseco.

Tertium dubium est.

An sanitas sit virtus. Et videtur quod non. nam virtute laudamur secundo ethicorum sed sanitate non laudamur. igitur non est virtus. Solutio philosophus dicitur virtus et malicia ad aliquid quid sunt secundum dicitur quod non sunt esse. cum hoc sit realiter a qualitate distinctum. ut patet in predicamentis. Et ad obiectum in oppositum dicitur quod virtus duobus modis capitur. uno proprie secundum quod est habitus originaliter dependens ex voluntate et sic virtutes morales dicitur dicitur virtutes et illaudamur aut vituperamur. quod disponit ad bene operandum opera moralia. Alio accipitur proprie contra obiectum per quod disponit ad bene aut male operandum penes opera moralia aut naturalia. et sic sanitas est virtus. quia disponit hominem ad bene operandum et egritudo est malicia. quod disponit ad male operandum quantum ad opera naturalia. Et istud probatur philosophus in textu qui dicit quod sanitas est debita mensuratio calidorum et humidorum non intelligitur predicatone formali. quod sanitas est de predicamento qualitatibus et mensuratio de predicamento ad aliquid sed intelligitur predicatone causali. ut sensus sit quod sanitas causatur debita proportione calidorum et humidorum. et sic in predicatone causali aliquid quod est virtus predicamenti bene potest predicari de alio quod est alterius predicamenti.

Quartum dubium est.

An virtus moralis sit quedam perfectio. Et videtur quod non. quia virtus non est perfectio et per consequens non acquiritur in indiuisibili temporis. Antecedens probatur. quod virtus non est ad esse. sed ad bene esse. sed illud quod non est ad esse non est perfectio simpliciter sed tantum secundum quid. sicut albedo.

Si igitur sicut predicta concedat. quod equaliter velocius est cum illo quod in equali tempore mouetur per equalia aliquid oportet quod habeat velocitatis definitionem quod equalia sunt per que transeunt equaliter velocitatem sed nulla passio equalitas est longitudo. neque maior neque minor. igitur motus per passiones nempe longitudinem non mouentur per equalia nec per maiora nec per minora. sed nec equaliter nec velocius nec tardius mouentur et per consequens alteratio non potest comparari loci mutationi. et sic non omnis motus omni motui est comparabilis sicut proportionem velocitatis. Si autem equaliter velocitatem sunt que in equali tempore per equalia transeunt oportet quod in equaliter velocibus duplex sit equalitas una scilicet temporis. et alia eius per quod sive in quo est motus sicut in natura quod sicut in motu. iam manifestum est. quod nulla equalitas est inter circulum et lineam rectam

In circulo autem et recto quomodo contingit Inconueniens quidem est nisi sit in circulo similiter aliquid moueri et hoc in recto Sed motus necesse est aut velocius aut tardius sicut si hoc deorsum. hoc autem sursum. Amplius nihil differret in ratione si aliquis dicat necessarium esse velocius motum aut tardius moueri. Erit autem maior et minor circularis recto. quare et equalis. Si enim in a tempore ipsum b. transit aliud autem ipsum c. maius erit b ipso c. sic enim velocius esse dictum est Ergo si et in minori equaliter velocius est. Quare erit aliqua pars ipsius a. in quo ipsius b. circuli transit sicut et in toto a ipsum c. At vero si sunt comparabilia accidit modo dictum equaliter esse rectum circulo. sed non comparabilia sunt neque ergo motus.

Hic philosophus persequitur de motu circulari et recto dubitationem. et arguit ad premissam affirmatiuam quod motus circularis et rectus possunt ad inuicem comparari. et hoc sic aliquid potest moueri aliquando in circulo et illud idem potest moueri in linea recta. et si illud fieri potest tunc necessarium videretur esse. quod motus eius in circulo sit velocius aut tardius aut equaliter velocius motui eiusdem aut similis sibi in recto. sicut si diceretur quod aliquid aliquando ascendit per lineam rectam et aliquando descendit de isto enim statim videtur sequi quod aut eque velocius aut minus velocius ascendit sicut descendit Sed istud videtur nihil differt sicut rationem velocitatis. ut si aliquis dicat quod dato quod aliquid mouetur in circulo et in recto motus ipsum moueri velocius vel tardius in vno motu quam in alio. sicut si diceret ipsum sic comparari in motu ascensionis et descensionis sicut huiusmodi motus circularis erit maior et minor recto. et cum excedentia et excessu ducantur ad equaliter tunc erit circulus comparatus recto sicut equalitatem maius enim refecare et minori apponere ut reducatur ad equalitatem. Et istud philosophus ostendit in terminis non fecit ut dicat a. b. signet circulum et c. significet lineam rectam et dicamus quod duo transeunt per istas magnitudines quecumque sint illa in vno tempore quod est a. cum circulus sit spatium maius quam linea recta. si inter eadem duo puncta vnum moueatur per arcum semicirculi et alterum per dynamium. videtur quod illud quod vadit per arcum transit maius spatium in eodem tempore in quo aliud transit per rectam diametrum. sed velocius est illud quod in equali tempore transit per maius spatium.

ergo velocius est motus in semicirculo quam in diametro et per consequens circularis et rectus sunt hoc modo comparabiles. Preterea dictum est in sexto huius quod illud est velocius quod in minori tempore transit equaliter. ad damus igitur velocitatem illi quod mouetur super circulum tunc ipsum mouebitur velocius quam prius. et dicamus quod illud quod mouetur super rectam lineam que est c. moueatur ut prius. tunc id quod mouetur super circulum in pretempore a circuli et in toto tempore aliud quod mouetur super lineam rectam transit lineam rectam. ergo velocius est id quod mouetur super circulum quam id quod mouetur super lineam rectam per definitionem velocius. igitur videtur esse ad inuicem comparabiles Sed si istud concedatur tunc sequitur inconueniens supra dictum scilicet quod rectum sit equaliter circulo hoc est motus rectus sit equalis circulari. et per consequens illa que sunt diuersarum specierum et naturarum sunt equalia et excedentia et excessu. sed hoc est magnam inconueniens ut supra ostensum est

Et quecumque non equiuoca omnia comparabilia sunt. puta quare comparabile ut vtrum acutius stilus aut vinum aut vox vltima. Quia enim equiuoca non comparantur. Sed vltima ei que iuxta vltimam comparabilis est. quoniam idem accidit acutus in vtrisque ergo non idem velocius et hic et ibi. Multo autem adhuc minus in alteratioe et loci mutatione.

Ista est secunda pars capituli in qua philosophus soluit dubitationem motus per hoc quod ostendit quod tres conditiones ad comparationem requiruntur. Prima est. quod illud in quo fit comparatio sit vniuocum ut si quare quare non fit comparatio inter ista stilus vinum et vox vltima in neumatibus in acutiori. potest responderi quod ideo quod acutius dicitur equiuoce de illis. in equiuocis enim nulla fit comparatio. Nam acutius in stilo est quod pungit et penetrat in tactu. acutius autem in vino est quod penetrat in lingua. et acutius in neumate. vltimo in acumine est quod fortius alijs penetrat in auditu. et ideo quod equiuocantur non fit inter ea comparatio. cum omnia que comparantur non possunt comparari nisi per vnam naturam que est in vtrisque in equiuocis aut non est vna natura sed tamen est in his quatuor in nomine. Vltima enim nota in cacumine comparabilis est voci aut neumati minus acuto. eo quod acutum vnius rationis est in vtrisque.

Aut primum quidem hoc non verum est. quod si non sint equiuoca comparabilia. Multum enim idem significat in aqua et in aere et non sunt comparabilia. Si autem non dupliciter quidem idem Duo enim ad vnum et non comparabilia sunt. Aut et in his eadem ratio Et namque multum equiuocum est Sed quorumdam et rationes equiuocae sunt. ut si dicat aliquis quod multum est tamen. et adhuc et si aliquid tantumdem et equaliter equiuocum. si autem et hoc et duo.

Hic philosophus arguit contra illud quod dictum est dicens. quod non sit verum quod illa solum sunt comparabilia que non equiuoca sunt quod sicut hoc omnia vniuocae sunt comparabilia sed hoc est falsum. quia multum videtur esse vnius rationis in quocumque sumatur scilicet in aere et in aqua. cum multum sit quod est tamen.

Sic et circa motum eque velox qd in equali tempore mouetur equale tñ longitudinis in hac Si autem aliud quidem alteratum est aliud vero ductum. Equalis ergo hec alteratio Et similiter velox loci mutatio. sed inconueniens causa aut quia motus habet species Quare si que in equali tempore ducta equali longitudine eque velocia erit equalis rectus et circularis. Utrum ergo causa: quia loci mutatio genus aut quia linea genus. Tempus quidem em̄ semper idem atomus specie aut simul. Illa autem specie differunt et loci mutatio species habet. si quidem illud super qd mouet

¶ Istud est secundū capitulum in quo phs applicat illas conditiones ad pparationē motuū. Et diuidit istud capitulum in duas pres In quarū prima facit illud in cōmuni in secūda in speciali. ibi. De alteratōe aut. Quantū igitur ad primā ptem dicit phs q eadem q requiruntur ad pparatōem. etiam requirunt ad pparatōem motuum. et ideo non bene pparatur alteratio et loci mutatio penes eque velox. Nam eque velox est qd equali tpe mouet fm̄ equale. ita q si duo mobilia moueant localiter et pertrās seant equalia spacia debent moueri eque velociter Et si duo alterent et acquirat qualitates similitū graduū distuntur alteratōnes eque veloces et ergo bene dicitū est. si vnū mobile moueat localiter et aliud alteret q non est eque velox motus cū non sint eiusdem specie et quo motus in cōmuni diuidit in alteratōnem et loci mutatiōnem. Si autē dicat fm̄ hoc q illa sint eque velocia q fm̄ equalē longitudinem sunt ducta motu locali. et hoc sufficit ad pparationē motuū ad inuicē. tūc sequetur inconueniens. scz q ois motus localis sit pparabilis in velocitate oī motuū locali. sed hoc est incōueniens cū superius sit reputatum incōueniens. q motus circularis et rectus sint ad inuicē pparabiles. Et causa huius incōuenientis est qd loci mutatio genus est et habet species diuersarū naturarum in quibus nō est velocitas vni rōnis. Aut cā est q linea q est mensura spaciū sup qd est motus est genus et diuidit in rectā et circularem. et ideo motus vni nature non pōt esse sup hec duo spacia. ppter qd vltimū velocitas nō erit eiusdē rōis Nō em̄ dicit pōt q cā sit eq uocatio tps. qd tēpus oīm tēporaliū q tpe mensuratur est in atomo. id est in indiuisibili sp̄e. qz p subiecta nō variantur. eo q in tēporalibus rebz nō sit sicut in subiecto. s; sicut in nūeratis. vt dicitū est in q̄rto huius. et si tēpus habeat spēs ille sunt fm̄ pres integrales eius que sunt pteritū et futurum Aut ddm̄ erit absqz dubio q ambo spēs differunt et motus et spaciū et loci mutatiōnes sunt specie diuerse in quibz velocitas non oīno est vnius rōnis. ppter hoc q illud spaciū in quo est loci mutatio habet species que sunt rectū et circulare. et ideo loci mutatio eadem in specie cū aliā pparabilis erit ei. qz velocitas earū est vnius rationis

Aliquando aut in quo vt si pedes ambulatio. Si ale volatio aut nō sed figuris loci mutatio alia. Quare que in equali tempore mouetur fm̄ eandem magnitudinē eque velocia sed

idem indifferens sp̄e et motu indifferēs specie.

¶ Dic phs excludit qdā qd videt requiri ad cōparationem motuum localium Nam alicui pōt apparere. q motus locales diuersificarent specie fm̄ instrumenta que fit motus. Exēpli gratia. vt si queratur an volatio que fit per alas et ambulatio que fit per pedes sint cōparabiles fm̄ pportionem velocitatis Ad hoc responderet phs q motus locales facti penes dnam̄ instrumentorum sunt eiusdem specie. Tamē penes figuram differunt. Nam aliter fm̄ figuram acceptiones spaciū tran sit volans spaciū et aliter ambulās. et ideo si sint fm̄ eadē longitudinē p̄nt dici eque velocia et plus et min⁹ velocia qz figura nō dat nisi accitāle dnam̄ motui. et h̄ ē vey fm̄ q mot⁹ pparatur ad id sicut in quo natura sp̄i aut generis est motus qz per illud specificatur et noiatur localis aut alteratōnis aut augmenti. Sed si cōsideretur motus vt est actus mouentis et mobilis tūc non solum accitāle dnam̄ habet a mouete et mobili sed differūt specie mouentis et mobilis ambulatio volatio et natatio. Et signū huius est sicut in quinto huius dicitū est. q alia est continuitas ambulationis et alia volatiōis. qz ambulatio nihil tēporis interponit q̄uis interponat alē quid rei. sed volatio nec rei nec tps aliqd interponit. et quo ad hoc velocitas erit equiuoca in ambulatione et volatione. Sic igitur in oibz pparabilibus rebz esset idē. et fm̄ spēm indifferens q̄tuz ad naturam in qua ē motus hoc est cuius fluxus est ipse motus. sicut est linea recta aut circularis. quia etiam ipm̄ moueri siue ipse motus debet esse indifferens. Et sic patet q motus locales facti penes differentiam instrumentorum sunt eiusdē sp̄i si spaciū fuerit eiusdē specie. sed si ambulatio fiat per lineam circularem. et volatio per lineam rectam sunt disti uersarum specierum

Quare hoc considerandum est que differētia motus. Et signat ratio hec q gen⁹ nō vnū aliqd est. sed iuxta hoc latet multa. suntqz equi uocationū alie quidē multū distantes alie vero p̄tine. aut genere aut similitudine. vnde nō vident equiuocatōnes cū sint.

¶ Hic phs ostendit q quando fit cōparatio motus ad motum consideranda est que sit eius differentia. Et ex ratione iam dicta elicit arist. q genus nō est aliqd vnū simpliciter. cū in eo latent multa hoc est ppter similitudinē et propinquitatem ad vnitatē generis multoz. eqz uocatōes latent. Sūt em̄ qdam equiuocatōnes multū distantes. sicut sunt equiuocatōnes eoz que a casu et fortis sunt equiuoca. vt qñ canis dicitur equiuoce de cane latrabili. s; dere celesti. et helua marina. ita q equuocata nullā habeat a se inuicē pportionē. Alie vero sunt equiuocatōnes fm̄ attributionē vnius featōis ad aliā sicut featōes analogoz. q habet quandā similitudinē et pportionem eo q referunt ad vnum. Et illorum adhuc quedam sunt proxima et parū distantia. siue distēt fm̄ genus in quo sint siue distēt fm̄ similitudinē cōparatiōis ad vnū. Dicunt enim parū in genere distare que distant parum in natura illa a qua est impositum nomen cum tamen sit diuersa natura illa in se. Sed distantur parum distare in similitudinē cōparatiōis siue

subiectū alteratōis inuestigando q̄ h̄mōi q̄dēti subiectū pars est. 2 alterius tanta est albara q̄ta sit alba. 2 sic necessarium est respicere in hęc vtrāq̄ ad est tam in subiectum q̄ in passiōē. q̄ ex vtrōq̄ variat spēs alteratōis. et variata spēs nō sit p̄paratio. 2 sic necessariū est determinare de alteratōe an sit eadē aut non. sed alia p̄ passiōē. q̄ ipsa est eadē vel alia. 2 an sit equalis alteri aut inequalis per hoc q̄ cōsiderat an passio in subiecto vno est equalis passioi eadē fm spēm in altero vel inequalis. Si em̄ solū respectus fieret ad subiectum tunc esset comparatio per accūs in alteratōe. Et si ad solam passiōē tūc esset im̄ perfecta 2 im̄propria. Nec debet fieri p̄paratio soluz penes tempus. q̄ tūc nō fieret cōparatio in motibz penes aliq̄ extrinsecū. q̄d est incoūueniens. et ideo respicienduz est ad omnia illa simul.

¶ Et autem in generatiōe 2 corruptione idem p̄siderandū est. quō eque velox generatio est. si in equali tpe idē 2 idiuisibile. vt hō sed nō aīal. Velocior autē est si in equali tpe alterū est. Nō em̄ habem⁹ aliqua duo in quibz alteritas si/cut dissimilitudo

¶ Nec phus ostendit quō debeat fieri p̄paratio in generatiōe 2 corruptōe dicens. q̄ in generatiōe 2 corruptione idem p̄siderandū est q̄d in alijs p̄sideratum est. q̄ generatio 2 corruptio nō tm̄ sunt mutatiōes simplices. s̄ etiā cōiūcte motibz. 2 sic sunt diuisibiles 2 ad inuicē p̄parabiles sicut alij motus. Et sic generatio d̄ eque velox generatio nō si idem fm spēm indiuisibile. id est spēm spēalissimā generat in tpe equali cū alio indiuiduo eiusdē spēi. vt si dicat q̄ h̄mōi p̄paratio fiat in hoīe 2 nō in aīali. eo q̄ aīal sit diuisibile in spēs nō aut hō. Et tūc erit icqualis generatio generatiōi q̄n in equali tpe pluri aut pauciori alteruz altero generat. Et p̄portionabiliter d̄m̄ est de corruptōe. Nō em̄ sunt in p̄paratiōe generatiōis 2 corruptōis duo noīa. sicut in motu locali 2 alteratōis. q̄ euz p̄parant mot⁹ q̄ n̄ i q̄ritate tūc p̄ueniētia motuū p̄prio noīe vocat eq̄litas 2 discōueniētia icq̄litas. 2 q̄n p̄parant alteratōes tūc p̄ueniētia vocat s̄ilitudo. 2 discōueniētia vocat dissimilitudo Et in motu locali est spaciū q̄d ē eq̄le aut ineq̄le. 2 in alteratiōe est intensio qualitat̄is aut remissio In generatiōe autē et corruptōe nō habētur p̄pria noīa. q̄ vnu q̄d est in substancijs d̄ absolute 2 nō est in pluribz aut duobz p̄paratis ad inuicē penes subam. sed potius simplr est in vno et p̄ p̄ns nō habētur duo noīa q̄b̄ exp̄mit p̄parabilitas generatiōis ad generatiōem fm p̄ueniētia 2 in vna velocitate 2 fm discōueniētia.

¶ Et si numerus suba maior 2 minor numer⁹ silis spēi. Sed si innoīatum est q̄d cōmune. 2 vtrūq̄ sicut que plus passio aut excellens maior. q̄stum aut maior

¶ Nec phus agit de p̄paratiōe generatiōis fm̄ optinōē Platonis dicens. q̄ si numerus sit suba rerum vt dicebāt platonici. tūc suba que esset eiusdē spēi ex parte vnitas. quā plato posuit esse spēm 2 formā h̄z maioritātē fm̄ magnū 2 parū. que plato ex parte materie posuit. s̄z q̄litas eiusdē spēi in alteratōe recipit magis 2 minus. In substantia vero fm̄ platonicos non est nomen imposituz. sicut in qualitate 2 q̄ritate. Nam in q̄ritate excellens d̄

maius. 2 excellens in q̄litate d̄ magis. Sed si hęc positiōe platonis vera esset. tūc in equalitate generatiōis non soluz oportet respicere identitatē substantie fm̄ spēm. sed etiāz fm̄ maioritātē 2 minoritatem. sicut in alteratiōe oportet q̄ qualitas sit eadē 2 similiter insit

Utruz triplex cōditio in textu Aristotelis tacta sit in p̄paratiōe proprie dicta obseruanda

¶ Et videt q̄ non. nam geometer p̄parat q̄ritates diuersarum spērum ad inuicem. dicens lineam rectā esse breuissimam linearuz que est inter duo p̄cta. 2 circulum esse equalem figure p̄logonie. ¶ Secūdo sic. deus 2 creatura ad inuicem p̄parant. 2 tamen in nullo vnioce p̄ueniūt. Etā d̄ Gilbertus porri. q̄ aīal est animātius planta.

¶ In oppositum est doctrina phi in textu. Et p̄ intellectione questionis ponitur duo discursus. quoz maior p̄mi est

¶ Comparatio est quedā p̄parabilinuz vnio. Minor Hęc vnitas si sit p̄pria est realis 2 vniooca Lonclo Igit si p̄paratio debeat esse vera et perfecta tūc ad eam requiruntur tria

¶ Maior p̄. q̄ p̄paratio est mutua habitudo comparabili. sed hęc est fm̄ aliquid in quo p̄parabilia vniantur et p̄ueniūt. ergo est mutua p̄parabilitū vnio. Nam si in nullo p̄uenirent ad inuicem cōparari nō possent. ¶ Minor p̄. ex eo q̄ equiuocatio impedit p̄paratiōem p̄prie dictaz cum in ea d̄iūtaxat inueniatur vnitas nominis aut vnitas fm̄ quid. 2 hinc est q̄ penes acutum silus. chorda. vox. et vinū non possunt ad inuicem p̄parari. cū illis nō p̄ueniat vnioce acutuz. vt latius patuit circa textum. Ad cōparatiōem em̄ requirit vnitas realis. quare nō possunt ad inuicem p̄parari aliqua duo fm̄ genus. ita q̄ forma p̄paratiōis vnitatem habeat genericam. cum illa nō sit realis vnitas. sed rōnis tm̄. et ideo aqua 2 aer nō possunt ad inuicem p̄parari. multum 2 paucū. duplum 2 dimidium. et sic de silibz. ¶ Conclusio patz. Nam ad p̄paratiōem in trinitate tria requiruntur. s̄z duo p̄parabilia. que p̄parantur inter se 2 vna forma in qua p̄parant fm̄ excessum 2 defectum. vt cū d̄z canis est albi⁹ equo. canis 2 equus sunt cōparabilia. albedo autē forma in qua fit p̄paratiō. Aliud exēplū. vt iohānes est albi⁹ petro Maior alter⁹ dis.

¶ Cōparatiōe abusiua aut im̄propria oīa entia vnuerſi sunt ad inuicem p̄parabilia. Minor Faciendo p̄prie dictas p̄paratiōes requiruntur tres dicte p̄ditiones Conclusio Igitur ad p̄prie dictā p̄paratiōem necessariū est obseruare triplicem p̄ditionem.

¶ Maior p̄. nam omnia possunt comparari fm̄ maius 2 minus p̄fectum respectu p̄mi. 2 sic p̄uenit dici q̄ in oīi genere p̄mū est mensura aliorum. Etā quinto ethicoz d̄ q̄ omnia venalia ad humanā indigentiam p̄parantur. Est autē triplex p̄paratio. quedam em̄ est p̄paratio abusiua. 2 q̄n forma in q̄ fit p̄paratio non p̄uenit vnioce p̄parabili. vt cū d̄z dens est melior diabolo. Secūda est p̄paratio im̄propria. et est q̄n p̄parabilia nec genere nec specie p̄ueniūt. sed analogia. vt suba est magis ens q̄ quātitas

aut aliquod accūs. Tercia est pparatio pprie dicta z pfe
 era z est qñ pparabilia pueniūt in vna natura specifica. vt
 fortes est albiōz platone. Dñoz p3 p pñm in textu. Et
 est pma pditio. q forma in qua fit pparatio vniuoce pue
 niat pparabilibz. rōne cuius acutū in stilo z in chōrda zc.
 nō sunt ad inuicem pparabilia. qz acutū nō puenit eis vni
 uoce. Secūda pditio est. q illa forma in qua fit pparatio
 in pparabilibz recipiat fm vñū pñm susceptiuū. vt albedo
 in cane z equo. z ideo multum z paucū in aere z aqua nō
 sunt pparabilia. Tercia est q forma in qua fit cōparatio
 sit eiusdem spci spcalissime. rōne cuius non fit pparatio is
 ter albū z nigrum. penes hoc q est magis vel minus colo
 ratum quamuis bene inter duo alba. Aut assignat sic fm
 aliquos q pparabilia debeat esse eiusdem spci spcalissi
 me. z ideo fm illos hie nō est pparatio pprie dicta. hō est
 albiōz equo qñuis nō sit improprijssima siue abusiua. qz
 pparabilia habent distinctōem specificaz. nō em pprie hō
 z equus ad inuicem pparant. eo q superficies est. pñmūz
 susceptiuū in vtroqz. Et illud etiam pfirmat auctoritate
 Alexandri dicētis. Cōgrua hoc est ppria pparatio nō est
 hęc fortissimus est leo lineū. z tñ fortitudo fm vñū pñm
 mū susceptiuū p̄t puenire leoni z linei. sicut albedo. Quis
 dam tñ dicit q illa pparabilia pparant ad inuicem ppar
 ratione pprie dicta. ppter vnitatem forme specificę ipsius
 pparationis z ppter vnitatem subiecti pñmū qd est sub
 iectum quo z nō qd. Et qñuis hō z equus differat specie
 simplr. tñ non in ordine ad pparatōem. accidit em homi
 ni z equo q spē differant in q̄trum cōparant. z sic albedo
 eis nō puenit fm spē diuerse sunt. sed in q̄trum sunt mē
 ta. Conclusio sequit ex pmissis.

Ad obiecta in oppositū

Ad pñmū dñm est. q geometer vñf large siue improprie
 equalitate z breuitate z fere equo. vt inquit do. Alter.
 Ad secūdū p3 solo ex maiore. Et est notandū. q tribz
 modis aliqd p̄t esse p̄mune ad alterū. Uno mō simplici
 ter equo. z in illo p̄muni non p̄t esse pparatio. vt dr phs
 in textu. Alio mō dr aliqd ad aliq vniuoce. z in illo pos
 test esse ppria pparatio. Tercio mō aliqd est p̄mune analogice.
 z in illo est quodāmodo pparatio qñuis non ppria
 in q̄trum em analogata habent ordinē ad vñū sic accedūt
 ad vniuocitōem. z ideo cū deus z creatura habeāt pfecti
 ones fm analogiā. nam illa q̄ sunt pfecta in deo sunt im
 perfecta in creaturis. ideo possunt ad inuicēz pparari ma
 gis deus z creatura q̄ stilus z chōrda instrumenti in acu
 to. Et qñuis celum z ista inferiora nō habeant vñū sub
 iectū pñmū. cum materia sit alterius nature in celo z in in
 feriozibz. habēt tñ vñū subiectū pñmū qd est superficies. qz
 lumen est imediate in superficie celi. sicut etiam est in super
 ficie aeris. z postea in aere sicut in subiecto remoto. z sic dī
 citur celū esse lucidius aere. Ad pfirmatōem dñm est. q
 illa ē pparatio iprope deā. Aut dñm ē. q aīal duobz modis
 accipitur. Uno fm absolutā rōnem generis. z sic nō fit
 pparatio in co. Alio modo intelligit esse in vna suaz spēz
 et sic in eo potest esse pparatio

Incidūt dubia quorū

pñmū An oīs motus sit oīm motui pparabilis. Et videtur q sic. qz quecūqz pueniūt in aliquo vno possunt in
 ter se pparari respectu illius. omnes aut motus in aliquo

vno pueniūt. cum omnes fiant in tempore. ergo omnes
 motus sunt ad inuicem pparabiles. Secūdo sic. veloci
 er tardū sunt pparabiles motus oīm motui cōuenientes
 sed omnia inferiora quibz. puenit vna passio rōne sui supe
 rioris. possunt in illa passione pparari. ergo omnes mo
 tus in velocitate z tarditate sunt comparabiles. Confir
 matur. qz velocitas z tarditas in motu pueniūt ex ppo
 sitione diuersa mouentiū z mobiliū. omnis em pportio est
 alteri pparabilis. ergo pportio vnius mouentis ad suūz
 mobile est alteri pportioni pparabilis. et per psequēs om
 nis motus est alteri pparabilis in velocitate z tarditate.

Tercio sic. phus dr quarto physicoz de vacuo. q oīs
 motus est oīm motui pparabilis.
 Solo q non. nam si omnes motus essent ad inuicē cō
 parabiles. sequeretur per locum a toto in q̄titate. q motus
 rectus z motus circularis essent ad se inuicem pparabiles.
 Consequens est falsum. quoniā tūc in vtroqz equale
 spacium transiret in equali tempore. z p̄sequens oportet
 nec lineā circularem z rectam esse equales. sed hoc est ma
 nifeste falsum. ergo zc

Ad obiecta in oppositū. ad pñmū dñm est ad maiorē
 q quecūqz pueniūt in aliquo vno vniuoce possunt ad in
 uicem pparari. iam manifestū est q nō oīs motus vni
 uoce tpe mensurant. sed analogice. Nam motus localis
 per p̄us mensurat tempore. z ex psequenti motus ad for
 mam. z ideo in tempore nō habēt pparatōnem pfectam
 q̄z habeant pparatōnem impectam in q̄trum duratōne
 pueniūt. Ad secūdū dñm est. q ille passiones in ipis
 reperitūtur analogice. z ideo in ipis nō inuenit pprie com
 paratio. Ad pfirmatōes dñm est. q ille due pportioes
 possunt duplr considerari. Uno modo fm se z abstracte
 ue. non p̄siderando mobilia z mouentia in quibz habent
 esse physicū. z illo sunt pparabiles. Alio modo p̄sideran
 tur p̄cretiue fm esse physicū quod habent in illis mobilibz
 bus z mouentibz. z sic nō habent pparatōnem nec vniuo
 cationem. Ad terciūz dicendū est. q phus loquū tū
 de cōparatione improprie dicta

Secūdum dubium est.

An motus sursum z deorsum possint ad inuicem cōparari.
 Et videtur q non. qz motus rectus z motus cur
 cularis non possunt ad inuicem pparari. ergo.
 Solo q sic. qñ pditiones comparationis pueniūt eis
 Ad obiectū in oppositū dñm est q nō est simile. qz mo
 tus sursum z deorsum fiunt p spaciu vnius speciei. sic em
 nō est de motu circulari z recto.

Tertium dubium est

An multum z duplum dicātur vniuoce in aere z aqua.
 hoc est an sint eiusdem rōnis an nō. Solo do. Al
 tertio. q duobz modis definiti possunt. Uno modo logi
 ce fm q abstractūt ab hoc z ab illo z a quolibet multo et
 duplo. z hoc modo erūt eiusdem rōnis definitōes istorū
 Alio modo possunt definiti physice fm esse qd habent in
 his que sunt multa z dupla. z hoc modo nō sunt in aere
 et in aqua eiusdem rōnis. Et tñ ponūtur eadem in defi
 nitionibz istorum multi scz z dupli. qz nō habent ppria no
 mina definitiua multum z duplum fm q variātur in sin
 gulis naturis. z sic dr multum est quod habet tantum z
 amplius. z duplum est quod est sicut duo ad vñū. z tñ

¶ In definitionibus sibi esse physicum accepte in diuersis sibi diuerse et equiuoce. Nam multum in acre est quod est tantum et non amplius. et duplum quod est sicut duo ad unum. ibi tantum et plus quod ponitur in definitione multi non erit eiusdem rationis cum eo quod dicitur multum aque et duplum aque. sed potius tantum erit equiuocum et similiter plus et duo erit equiuocum et unum que ponitur in definitione dupli. Quod autem rem duplum sit equiuocum potest sic ostendi. quia sibi diuersas rationes de multis dicitur. Nam aliquando aliquid dicitur esse duplum alicui sibi mensuram linealem. aliquando sibi mensuram superficialem. et aliquando sibi mensuram corporalem. Etiam omnia quatuor dicitur dupla omnibus duobus sibi multitudine acceptam penes illas rationes discretiuas sibi quas illa dicitur quatuor et illa dupla. ramentum simpliciter non omnia quatuor sunt omnibus duobus dupla. quia quatuor linee pedales hoc est quatuor pedis non sunt dupli duobus lineis pedalibus. id est quorum quilibet est bipedalis. sed sunt eis equales. Et eodem modo dicendum est in qualitatibus quod altero pueri est equalis albedini viri in rationem et tamen non est et equalis sibi extensionem

Quartum dubium est

¶ Utrum ad preparationem proprie dictam requiratur unitas proximi susceptiui sibi et eis inesse natura preparationis. ¶ Et videtur quod non. Nam equus et homo ad inuicem comparantur penes album. tamen impossibile est quod album. equum et hominem conueniat sibi idem susceptiuum proximum. cuius non sit eadem superficies equi et hominis. ¶ Solutio quod sic. ut patet per philosophum in textu. ¶ Et ad obiectum in oppositum dicendum est. quod unitas non sit eadem superficies numero in homine et equo. utique tamen est eadem in specie

Quintum dubium est.

¶ An equalitas alterationum sumatur penes subiectum alteratum aut penes qualitatem ad quam fit comparatio. ¶ Solutio sibi utriusque. quoniam requiritur quod equalitas partes subiecti alterentur. et quod ille partes in principio illarum alterationum sunt equaliter dispositae ad suscipiendam qualitatem ad quam est alteratio. Etiam requiritur quod sibi idem esse perfectum siue imperfectum acquiratur in utroque alteratorum

Sextum dubium est

¶ Quomodo debeat cognosci quod eadem qualitas sit aut diuersa que in pluribus reperitur. ¶ Solutio. illud debet cognosci ex essentiali definitione. sicut per definitiones cognoscitur an dulce sit idem cum albo aut diuersum. album autem videtur esse diuersum in ratione. hoc est definitione quando comparatur ad alba. sicut cum dicitur. vox alba color albus. et sic discernitur quod forma siue dispositio altera est in quibusdam equiuocis. que multum distant. aut que non omnino idem sunt. sicut equiuoca que parum distant et non distant sibi se. sed sibi participatiuem qua participantur a subiectis. Documenta autem quibus ipsa cognoscitur sunt considerationes tradite in septimo topicorum de eodem et diuerso

Septimum dubium est

¶ An genus sit equiuocum. ¶ Et videtur primo quod non. Nam illud est uniuocum quod predicatur uno nomine et una ratione de suis inferioribus. genus autem est huiusmodi. ut patet auctoritate omnium logicorum. ¶ Solutio quod sic. ut patet per philosophum in textu dicentem in genere latent multa. Et potest illa auctoritas duobus modis exponi. Primo modo sic in genere latent multa. hoc est multe species. quarum quilibet habet propriam rationem. propter quod dicitur Aristoteles primo de anima. quod ratio animalis sibi uniuocum animal est altera et altera. et hoc modo propositio est vera. Alio modo potest sic exponi in genere latent multa. id est propter similitudinem ad unitatem generis logici latent multe equiuocationes. quia equiuocationes sunt multa genera. quia quedam sunt multum distantes. sicuti paruit circa textus declarationem

¶ Ad obiectum in oppositum dicendum est. quod est duplex uniuocatio. Quedam est uniuocatio metaphysica supra quam fundatur uniuocatio logica et illa sumitur ab unitate forme que sibi se est una unitate principij formalis et rationis differentiam antequam in diuersis speciebus aut induit diuisificatur. Alia est uniuocatio physica. que sumitur ab unitate forme in esse physico cuius ratio est. quia ad uniuocationem requiritur unitas nominis et rationis. Et quia ratio dupliciter potest considerari. Uno modo quod datur de re in esse metaphysico. et alio modo in esse physico. et ideo bene stat quod aliqua sine uniuoca sibi rationem logicam. aut metaphysicam. que tamen non sunt uniuoca uniuocum ratione physica. cum non habeant eandem rationem physicam. Quia ratio physica includit materiam que non est eiusdem rationis in diuersis speciebus. Et quo patet. quod genus sibi esse physicum quod habet in diuersis speciebus non est uniuocum. sed magis equiuocum. sed in esse metaphysico ut accipitur in prioritate nature qua precedit suis speciebus et in esse logico dicitur aliquid unum sibi rem. ut patet quarto topicorum. Sed dicendum est. quod est bene uniuocum uniuocatione rationis. sed non est uniuocum uniuocatione reali. qualis est solus spectes ¶ Sed diceret species specialissima etiam diuiditur in plura. ergo non est uniuoca ¶ Ad hoc dicendum est. quod duplex est diuisio. Quedam est materialis. et tali diuisione diuiditur species specialissima. Alia est diuisio formalis. et tali non diuiditur species specialissima. cum ergo species specialissima diuidatur diuisione formalis. sic manet unitas realis formalis in specie specialissima. sicut unitas materialis aut numeralis est in indiuiduis. sed cuius genus diuidatur formaliter. sic non habet in se aliquam unitatem realem. et hoc est quod dicitur Theophrastus. quod genus est quidam conceptus sine ypostasi reali ex tenui similitudine singularium collectus. physicus tamen considerat de passionibus generis non sibi intentionem siue unitatem generis. sed sibi inuenitur in suis speciebus. sed logicus de passionibus generis sibi quod huiusmodi. cum ei sic uentiant passionem intentionales. de quibus physicus omnino nihil considerare habet

¶ Quoniam autem mouens mouet semper aliquid et in aliquo et usque ad aliquid. Dico autem in aliquo. quia in tempore usque autem ad aliquid quia ad quantam aliquam longitudinem. semper enim simul mouet et mouit. quare quantum aliquid erit quod motum est et in quanto

¶ Istud est tertium capitulum huius tractatus. in quo philosophus ponit aliquas regulas pparationuz. sex scz circa velocitatem et tarditatem in motibus. Et diuiditur istud capitulum in duas partes. In quarum prima h facit de motu locali. In secunda idem facit in alijs motibus. (Sic igitur in alteratione.) Et diuiditur prima pars in duas particulas. In quarum prima ponit penes que motus locales comparantur. In secunda colligitur regulas. ibi. (Sic igitur a. mouens) Quantum ergo ad primam particulam dicit philosophus q in omni motu semper est aliquid mouens. et in aliquo. et vsq ad aliquid. Dicitur em in aliquo tempore. quia in aliquo tempore mouetur omne mouens. Et dicit vsq ad aliquid. qz in motu locali vsq ad altam longitudine certam mouet omne mouens quod est corpus aut virtus in corpore. Omne em tale mouens mouet motu recto. quia id quod circulariter mouet est intelligentia que non diuiditur. et tale mouens semper mouetur. cum non moueat nisi motum. et h in infinitum. Omne ergo qd sic motum mouet est quantum aliquid et diuisibile. et ita vtrunq diuisibile est sicut et mouens. et hec omnia in sexto huius sunt demonstrata. Ex quo elici potest. q si debeat fieri comparatio motuum localium q ibi sint quatuor. scz mouens. mobile. spacium et tempus

¶ Sic igitur. a. quod est mouens. b. autes qd mouetur quanta cuqz autem longitudo mota c in quanto cuqz est tempore in quo est d. in equo igitur tempore equalis potentia ei in quo est a. medietatem ipsius b. duplicem ipsius c transibit. ipsum autem c in medietate ipsius d. sic em erit analogia. Et si eadem potentia idem in hoc tempore tandem mouet et medietatem in medietate mouebit. et media virtus mediu mouebit in equali tempore equale. vt ipsius a potentie sit et medietas que est ipsum e. et ipsius b r sit medium. Similiter igitur se habent et fm analogiam virtus ad graue. quare equale et in equali tempore mouebit

¶ Ista est tertia particula istius partis. in qua ponit philosophus terminos generales huic doctrine competentes. que generalis est et non contracta ad aliquam specialem naturam mouentium et morozum. ex quibus eliciuntur regule. vt patebit in processu. Dicit ergo philosophus q. a. littera significat nobis mouens quantum. b. autem significat mobile quod mouetur. et est proportionatus ad suum mouens quod est. a. quantum cuqz etiam fuerit longitudo mota siue super quaz est motus sit significat. per litteram. c. et motus iste expleatur in quanto cuqz tempore aliquis voluerit quod significatur per litteram. d. Ex quibus eliciuntur alique regule. quarum prima est ista. Si aliqua virtus moueat aliquod mobile per aliquam longitudinem siue spacium in aliquo tempore. tunc eadem virtus aut similis mouebit medietatem illius mobilis per duplex spacium in eodem tempore. quia eadem est proportio totius spacij ad totam potentiam et medij spacij ad mediam potentiam. si ergo diuidatur mobile tunc spacium duplicatur propter victoriam mouentis super motum

bile. et sic mouebit in eodem tempore per duplex spacium. Secunda. si aliqua virtus moueat aliquod mobile per aliquod spacium in aliquo tempore. tunc eadem aut equalis virtus mouebit medietatem mobile per idem spacium in medietate temporis. quia si diuidatur mobile tunc medietatur tempus. Tercia regula est. si aliqua virtus mouens mouet aliquod mobile per aliquod spacium in aliquo tempore. tunc media virtus mouebit medietatem mobilis per idem spacium in eodem tempore. quia in hoc seruatur analogia et proportio mouentis ad mobilia. qz fm eandem proportionem fm quam se habet tota virtus mouens ad totum mobile fm eandem se habet pars virtutis mouentis ad partem siue medietatem mobilis. Et potest sic ostendi in litteris. vt dicatur q medietas ipsius a. quod est mouens sit signata per litteras. e. et medietas eius quod est b. quod mouetur sit notata per litteras. z. fm em analogiam qua se habet totum ad totum. habet etiam se pars proportionabilis toti mouenti ad proportionabile partem eius quod mouetur. Causa huius est. qz omnis motus mouentis ex victoria virtutis mouentis super mobile et cum illa virtus mouet oportet potentiam passiuam eius quod mouetur sibi esse proportionabilem et cum non sit infinita oportet q sit in tempore. Si em esset infinita tunc eius motus esset in nullo. quod est indiuisibile tempore. Et necessario surgunt tres proportionales sicut regule. due ex diuisione solius mobilis vna cum additione longitudinis et non temporis. et alia est cum temporis diuisione et sine temporis additione fm duo que cadunt in definitione velocitatis. hoc em eodem tempore transit plus et in minori tempore procedit equale. Manifestum em est q vna manens virtus mouens velocius mouet dimidium q integrum. Et super istas proportionales optima et pulcherrima fundantur theoreumata ingeniosum et scientia de ponderibus et in his que subalternantur fm aliquid geometrico. et fm aliquid physico. quia fm eandem analogiam virtus mouens regulariter se habet ad graue quod dicitur regulariter motum. et ideo equaliter graue mouet eadem virtus in eodem aut equali tpe. et sic proportiones elicitur sunt ex proportione totius ad totum.

¶ Et si e ipsum z mouet in ipso d fm c non necessarium est in equali tempore e duplum ipso z mouere fm medietatem ipsius c. Si vero a b mouebit in ipso d quanta est ipsum c. medietas ipsius a. que est in quo est e. ipsius b non mouebit in tempore in quo est d. neq in aliquo ipsius d ipsius c fm qd est analogum ad totum e. sicut est a ad z. omne em si contingit non mouebit nihil. Si em tota virtus totum mouit. medietas non mouebit neq quantam neq in quocunq. vnus em mouere nauem si qdem nauem trahentiu decidit potentia in numeru et longitudinem qua omnes mouerunt

¶ Sic philosophus ponit duas regulas negatiuas. quarum prima est. que tamen est quarta in ordine regularu. q si concessum ab aliquo fuerit q medietas virtutis mouentis que est e. mouet medietatem moti que est z. in toto tempore per totum spacium. e. tunc non est necessarium q eadem medietas mouentis que est e. moueat duplata

Moti quod duplum ad 3. et est eque ipsi. b. integro in equa
li tempore et quod est. d. fm medietatem spacii quod no
ratur per e. hoc est tantu diei si aliqua virtus moueat ali
quod mobile per aliquod spacium in aliquo tempore. tuc
non est necessarii q equalis potentia moueat duplex mo
bile per medium spacium in eodem tempore. ¶ Quinta
est. Si. a. mouens positum sit mouere. b. totum. in toto
tempore. d. per longitudinem. c. non tamen oportet q me
dietas ipsius. a. mouentis moueat totum. b. in tempore
quod est. d. in aliam partem spacii que est. c. que pars p
portionem talem habet ad totum spacium. c. qualem ha
bet proportionem. e. ad a. hoc est medietas ad integrum
totum. potest em contingere q omnino no mouebit ipm
et in nullum spacium neq in magnum neq in paruuz. qz
si tota virtus moueat aliquam quantitatem totam pos
test contingere q medietas illius virtutis non mouebit
totum omnino neq in toto tempore. neq in parte tem
poris. neq in aliquo maiori tempore mouer fm aliquod
spacium. quia contingit q triginta homines moueat na
uim. z tamen diuiso spacio in triginta partes stat q nul
lus illorum solus potest trahere nauim per aliquam par
tem spacii. quia vnus solus no potest mouere nauim. qz
non est necessarium si tota virtus mouens potest in totu
mobile q pars virtutis mouentis possit etiam super to
tum mobile.

¶ Propter hoc zenonis ratio non est vera q so
net milij quelibet pars. nihil em prohibet non
mouere aerem in nullo tempore tantu quatum
moueret cadens totus modius. Neq itaq ta
ta pars quantacuz mouebit cum toto si sit p
se hoc non mouet. Neq em non est nisi poten
tia in toto.

¶ Nec plus ex predictis improbat opinionem quadā
zenonis. qui voluit q si totus modius milij percutiendo
aerem z mouendo facit tantum sonu q quelibet pars ple
radens faciet sonu proportionabilez sue quantitati. Nec
em positio non est vera. quia possit tantu dimini graui
tas q no esset sufficiens et potens diuidere aerem ad sos
nandum. vt viderur manifeste in paruus corporibz terres
tribz. vt pura in atomis qui in aere cōtinentur. qz non ha
bent potentia diuidendi aerem. cōuenit em parti aliquid
quando est in toto. quod non cōuenit sibi quando accipi
tur vt diuisa a toto. z sic virtus vnus partis est disponēs
ad alteram. z illa ad terciam donec ex virtutibz partialibz
colligitur virtus totius. z tuc vltima pars est plens dis
positionem omniu partiu pcedentiu vltimam z hoc igno
rauit zeno. sicut patz in cauatione lapidis. Et hoc est dus
pliciter. scz diuisim z p iunctim. Diuisim quidez in guttis
lapidem cauantibz. qz vna illarum non cadit cum altera
nec remanet cum ipsa. z tamen non quelibet radit aliquid
de lapide. sed vna post aliam percutiendo disponit vt ali
quid de lapide separetur. z cum sufficienter lapis disposi
tus est. tuc venit vna que tollit hoc de lapide quod dispo
sicum fuit ad separationem. Coniunctim autē sicut in mo
dio milij sonante. quia quodlibet granum milij affert vir
tutem sonandi fm q coniugitur cum alio. z id quod vlti
mo additum est complet mensurē sonantis quantitatē.
et illud cum alijs pcedentibz educit potentiam ad actum
sonandi. Sed si accipiantur duo aut plura diuisim que
sunt ad inuicem proportionabilia fm proportionem vna que

sunt mouentia z coniugantur diuisim mota in eadem p
portione. tunc verum est q si duo mouent duo diuisim. q
mouentia coniecta mouebit mota coniectim. ita q vtrum
qz p iunctim mouet vtruzq mobilium. Et hoc si sint in p
portione vna. qz si in diuersis accipiant tuc no est verum

¶ Si vero duo z vtruzq horum aut vtruzq
mouet tantum in tanto z compositae potentie
compositum ex grauibz equali mouebit lon
gitudine: et in equali tpe analogu nāqz

¶ Nec plus ponit sextam regulam. istam scz. si ergo du
ozuz mouentiu p proportionabilibz vtruzq diuisim mouet
tantam quantitatem per tantum spacium in tanto tēpo
re. tuc etiam ille potentie mouentes compositae mouebunt
illud quod compositum est ex quātis grauibz motis per
equalem longitudinē z in equali tpe. qz tuc sicut est analo
gia partis ad partē. z totius ad totum

¶ Sic igit in alteratōe z in augmento aliqd q
dem em est augens. aliquid aut z quod auge
tur. In quanto igitur tempore z quantum ali
ud quidem auget. aliud autem augetur. Et
alterans quidem et quod alteratur similiter ali
quid et quantum fm. maius z minus alterata
sunt z in quanto tempore: in duplo duplum. et
duplum in duplo. Medium autem in medio
tempore. aut in medio mediū. aut in equali du
plum. Si aut alterans aut augēs tantu in tan
to tempore auget aut alterat no necesse est. qz
medium in medio. z in medio medium. Sed
nihil si cōtingit augmentabit aut alterabit si
cut et in graui

¶ Ista est secūda pars huius capituli. in qua plus idem
facit in alijs motibz dicens. q eodem modo dicendum est
de alteratione z augmento. In omni em augmentatōe
est aliquid quidem augens z aliquid quod augetur. et in
aliquanto tempore. z fm aliquam determinatam quanti
tatem auget augens z augetur auctum. sicut dicitur est de
motu locali. Similiter autē est in alteratione. quia in om
ni alteratione oportet q sit aliquid alterans z aliquid al
teratum. z ibi est quantitas intensiua fm q magis z mi
nus alterata eē cognoscitur. z hec alteratio est in aliquo
tempore determinato. His igitur suppositis tam in aug
mentatione qz in alteratione sicut in loci mutatiōe potest
fieri proportio. que in loci mutatione habita ē. Nam si al
terans alterat alteratum tantum in tanto tempore. tunc
idem alterans alterabit medietatem alterati eiusdem in
duplo passionis in eodem tempore. Et si in eodem tēpo
re alterat totum in toto tempore. tunc in duplo illius tē
poris alterabit fm duplu intensiōis qualitatis fm quaz
alterat. z in medio illius temporis alterat totum fm me
diatē intensiōis qualitatis. aut etiam alterat in me
dio tempore medium. hoc est fm medium passionis. aut
etiam in equali tempore alterabit tota virtus alterans
dimidium alteratum fm duplum passionis quam indu
cit per alterationem. Quocunq em modo ponatur vir
tus alterans augeri super alteratū in tanto tpe ponetur
et cetera alterationis velocitas z tempus dimini z eon

uerso si d[im]inuat[ur] necesse est velocitatem d[im]inui[re] & t[em]pus augeri. Sed si concessum fuerit ab aliquo q[uo]d alteras et augens que quanta sunt augent totum & alterant in tali tempore totum. non necesse est propter hoc q[uo]d mediū alterantis virtutis aut agentis totum alterat[ur] in medio illius temporis augeat[ur] aut alteret[ur]. ita q[uo]d mediū augmēt[ur] & intensio[n]is sit inductum in medio temporis. sed fort[is] te nihil omnino de ipso augmentabit[ur] vel alterabit[ur] s[ed] ali quod tempus. sicut dicitur est de graui circa proportio[n]es mobilis localis ad mouens localiter. Sed hoc est veru[m] q[uo]d si duo augmenta aut alterantia in proportio[n]e vna existentia augeat[ur] vel alterent duo proportio[n]abilia sibi s[ecundu]m intensio[n]em aliquam in tempore vno determinato. tunc illa duo coniu[n]ctim augmenta et alterantia augebunt[ur] aut alterabunt[ur] coniu[n]ctim proportio[n]abiliter sibi respondētibus s[ecundu]m tantūdem in equali t[em]p[or]e. & t[em]p[or]e de p[ar]te motuū

Verū regule de mouentium et mobilium comparatione a pho assignate sunt vere.

¶ Et videtur primo q[uo]d non. Nam si aliquis posset portare duas libras per vnum militare vna hora non oportet q[uo]d possit portare vnam libram in eodem tempore per duo militaria. ergo non oportet q[uo]d si mouens moueat aliquid quod mobile per aliquod tempus & per aliquod spacium q[uo]d moueat medietatem mobilis per duplex spacium. & p[ro] consequens prima regula non est vera. **¶** Secundo arguitur contra secundam. quia si aliquis posset proijcere lapidem per aliquod spacium in aliquo tempore non oportet ipsum proijcere medietatem lapidis per equale spacium in medietate temporis. quia quandoq[ue] stat q[uo]d aliquis non possit proijcere paruum lapidem. sed melius possit maiorem proijcere. ergo. **¶** Tercio sic. si aliquod mouens moueat aliquod mobile non oportet medietatem eius mouere medietatem illius mobilis. ergo. Antecedens probatur. q[uo]d virtus vnica est fortior seip[s]a dispersa. ergo non oportet q[uo]d quibus totum mouens moueat totum mobile q[uo]d pars eius moueat mobile. **¶** Quarto sic. intelligentia est indiuisibilis que est mouens celum. ergo impossibile est q[uo]d medietas eius moueat medietatem celi. **¶** In oppositum est doctrina philosophi in textu. **¶** Pro intellectu istius questionis mote ponuntur duo discursus. Quorum maior primi est ista.

¶ Fundatur he regule in proportio[n]e actiue virtutis mouentis et passiue mobilis. **¶** Vno. Ad quarum vnitatem requiritur q[uo]d mouens sit simpliciter & absolute habens virtutem actiuam & mobile virtutem dicitur passiuam. **¶** Conclusio. Igitur accipiendo motus naturales et animales in suo esse completo. tunc non saluatur in his harum regularum proportio

¶ Maior patet per p[ri]mum in textu. comparantes semper virtutem mouentem ad mobile. Et est hec comparatio analogica siue impropria. & non p[ro]pria siue vniuoca. & ideo non oportet q[uo]d virtus actiua mouentis conueniat genere aut specie cum virtute mobilis. sed sufficit habitudo actus et potentie que plus differunt q[uam] genere. & ideo non con-

uenit eis comparatio proprie dicta. sed proportio siue analogia vt dicit phis in textu. **¶** Vno patet. nam si accipiatur mouens & mobile s[ecundu]m q[uo]d virtutibus actiuis & passiuis permiscetur. ita scilicet q[uo]d in mouente non solum sit virtus actiua. sed etiam passiuia. Et similiter in mobili tunc propter confusionem virtutum talium non potest seruari debita proportio mouentis ad mobile. & ideo he regule non habent veritatem in motu violento animali & naturali. quando mouentia & mobilia in talibus moribus sic se habent q[uo]d virtuti actiue permiscetur virtus passiuia. & e contra. In motu enim naturali mouens plus dominatur mobili in fine q[uam] in principio. & in motu animali plus in medio. et in motu violento plus in principio. **¶** Conclusio patet ex predictis. Et habent se p[ar]t[em] & p[ar]t[em] sicut superius & inferius. Omnis enim comparatio est proportio non autem e conuerso. Nam ad comparationem triplex requiritur vnitas. scilicet vnitas speciei specialissime. subiecti. & subiecti proximi. Ad p[ro]portionem enim que alio nomine appellatur analogia sufficit vnitas analogie. **¶** Maior alterius discursus

¶ Velocitas motus causatur ex victoria mouentis supra id quod mouetur. **¶** Vno. Velocius enim est quod plus pertransit in equali tempore. et eque velocius quod in equali tempore pertransit equale. **¶** Conclusio. Igitur regule de mouentium et mobilium comparatione a pho assignate sunt vere.

¶ Maior patet. quia quanto mouens plus vicerit mobilis resistentiam. tanto minus motus retardatur & fit velocius. vt patet per p[ri]mum quarto philosophorum in tractatu de vacuo. **¶** Vno patet sexto huius. **¶** Conclusio sequitur ex premissis.

Ad obiecta in oppositum

Ad p[ri]mū dicitur est p[ro]pter interemptio[n]em frequentie. q[uo]d ibi non fit diuisio totius mobilis ad omnia illa que talem respiciunt p[ar]t[em] & p[ar]t[em]. cum in tali motu sit resistentia. cui ibi non fit solum due libre. sed etiam corpus animalis q[uo]d est de se graue. Et ideo vt iste regule efficaciam habeat tres p[ar]t[em] requiruntur. Quarum p[ri]ma est. q[uo]d sub virtute motiua p[ro]prehendatur omne illud q[uo]d actiue potest p[ro]currere ad motum sicut sunt raritas & densitas medij. & etiam q[uo]d non fiat fatigatio in mouente sic q[uo]d teneat eandem d[is]p[os]itionem ad mouēdū. et p[ro] mobile intelligit omne illud q[uo]d quocūq[ue] modo p[ro]currere ad motum. **¶** Secunda p[ar]t[em] est. q[uo]d iste conditio[n]es dicitur valent s[ecundu]m p[ro]munē rōnem mouentium & mobilium. q[uo]d si fiat descensus ad certa mobilia & mouentia tunc non habent veritatem. **¶** Tercia est. q[uo]d iste regule intelliguntur de motu agentium naturalium. q[uo]d agentia voluntaria non agunt s[ecundu]m vltimū posse. sicut agentia naturalia. **¶** Ad secundū dicitur est q[uo]d ibi non remanet eadem virtus totalis respectu illius motus. q[uo]d p[ro]iciens non potest causare tantū impetū in aere cū paruo lapide sicut cū magno sibi p[ro]portionato ergo non remanet ibi totum illud q[uo]d facit ad velocitatem motus. **¶** Ad tertiū dicitur est. q[uo]d quemadmodum dispergitur virtus mouens & debilitatur. ita etiam similiter debilitatur mobilis resistentia q[uo]d diuidit sicut frigus mouens. **¶** Ad quartū dicitur est. q[uo]d phis hic solum loquitur de mouentibus naturalibus agentibus s[ecundu]m suū totum posse

Incidunt dubia quorū

primū est. Quorū sunt species mouentium. Solutio tres. Quedā enī sunt que mouēt que nec sunt corpora nec virtutes corporales siue virtutes in corpore sicut dixerūt peripatetici. et sunt illi motores indivisibiles q̄ nō multiplicantur q̄ritate corporis multiplicata. nec diminiunt q̄ritate diminuta per se vel per accidens sicut intelligentie mouent celestia. et corpus humanū quod mouetur ab intellectu. q̄dam autē sunt mouentia q̄ non sunt corpora sed tm̄ sunt virtutes corpales. hoc est que cresciunt et decrescunt multiplicata materia sua propria et diminuta. sicut est grauitas leuitas et h̄mōi. Alia mouentia sunt corpora que tantū mouēt p̄ virtutes corpales in eis existentes. sicut talentū plūbi mouet brachiū libe p̄ grauitatem q̄ est in eo. De mouentibus enī primo modo dictis nō est ad positum sed in fine octauū huius de eis venit d̄m s̄ de mouentibus secūdo et tertio modis dicendum est in p̄paratōe ad sua mobilia qm̄ que sic mouent diuidi possunt sicut et ip̄a que mouentur ab ipsis. et ideo cōparationes que hic facte sunt nō habent locū in motoribus celozum.

Secūdum dubium est.

An p̄portio velocitatis in morib; sumat penes p̄portione potētiarū motuarū aut penes resistētiā mobilis. Et videt q̄ p̄portio velocitatis sumat penes p̄portione potētiarū motuarū. Nam p̄portio effectuum sumitur penes suarū causarū p̄portioem potētia enī motuum est causa velocitatis motus. igitur ex p̄portione virtutū mouentū sumitur p̄portio in moribus. Secūdo arguit q̄ sumitur penes mobilis resistētiā. Nam dicitur in quarto huius q̄ talis sit p̄portio velocitatis in moribus qualis est p̄portio mediū ad mediū. a medio autem sumitur resistētia in motu. ergo ex p̄portione resistētiarū attenditur p̄portio velocitatis in moribus.

Solutio q̄ duob; mobilis accipitur p̄portio. vno modo cōmunitur et sic est duozū cōparatō in aliquo habitudine. Alio modo accipitur p̄portio et sic est duarū q̄ritatū eiusdem generis penes equale et inaequale habitudine. Et hec diuiditur in p̄portione ratiōalem et irratiōalem. Ratiōalis que est inter q̄ritates cōmensurabiles. Et irratiōalis que est inter q̄ritates nō cōmensurabiles. Dicuntur enī q̄ritates cōmensurabiles due q̄ritates inter se habentes vnā mensuram cōmunē qua quilibet mēsurari potest. sicut duodenarius et nouem habent ternariū. Et incōmensurabiles dicuntur que nō habent aliquā mensuram cōmunē qua possunt ad inuicem cōmensurari vt diameter et costa quadrati. Et sic dicens est ad quesitum q̄ p̄portio velocitatis in motu non sumitur penes p̄portioem potētiarū motuarū absolute. Nec penes resistētiā potētiarū. Nec penes p̄portioem excessuum potētiarū attenditur p̄portio velocitatis in moribus sed attenditur penes p̄portioem excessus mouētis supra mobile. Prīmū patet sc̄ q̄ p̄portio velocitatis in motu nō sumitur penes p̄portioem potētiarū motuarū absolute. Nam si accipiat virtus mouēs que potest mouere octo libras et alia que potest mouere quatuor. et prima applicetur ad septē et alia ad quatuor. tunc illi motus nō se habebunt in p̄portio

ne dupla in velocitate et tamen potētiamotiuē se habēt in p̄portioe dupla. igitur penes p̄portioem illarū virtutū absolute nō sumitur p̄portio velocitatum ipsius motus. Secūdū patet sc̄ q̄ p̄portio velocitatum in moribus nō attenditur solum penes resistētiā potētiarū. q̄ si accipiantur octo libe ad virtutem que pōt in octo et quatuor ad illam que potest in quatuor tūc ille resistētice se habebunt in p̄portioe dupla et tamē illi motus fm̄ velocitatem non se habebunt in p̄portioe dupla imo magis erūt equalis velocitatis. igitur penes p̄portioem illarū potētiarum tm̄ non attenditur p̄portio velocitatis in morib; Tertū p̄ sc̄ q̄ penes p̄portioem excessū potētiaz nō attendit p̄portio velocitatis in moribus. quia si virtus potēs mouere octo applicetur ad sex tunc illi duo excessus potētiarū motuarū se habebunt in p̄portioe dupla. et tamē velocitas motū non erit in p̄portioe dupla. sed virtus ibi est excessus in vno velocitatis mouebit q̄ illa q̄ excedit in duobus. igitur relinquitur quartum. Quis ratio est q̄ quatuor p̄portio virtutis motiuē supra resistētiā mobilis est maior. tanto mouens velocius mouet et fortius. et quanto est minor excessus virtutis mouentis supra mobile tanto tardius mouet. igitur fm̄ illam p̄portioem excessū virtutū ad resistētiā sumitur p̄portio velocitatum in moribus. Et hoc dicitur intelligi in morib; naturalibus qui sunt ab agente naturali per volūtate quia in talibus quādo q̄ sit motus velocior aut tardior manēt eodē excessū virtutis mouentis supra mobilis resistētiā. Ad obiecta in oppositū. Ad primū d̄m est. q̄ p̄portio effectuum sumit fm̄ p̄portioem suarū causarū totaliū et vniuocaz. qm̄ virtus mouens nō est totalis causa respectu velocitatis motus maioris aut minoris. sed requirit causa materialis cōcurrrens ad illum effectum que diuersimode se potest habere ad causam efficientem. licet sit totalis causa efficiens. vt dictum est supra. Ad secūdū dicens est q̄ plus quarto huius nō intelligit q̄ illa p̄portio motū sumatur ex parte mediōrum absolute. sed ex parte mediōrum supposita p̄portioe excessus mouentium supra mobilia.

¶ Finitur septimus physicorum

¶ Incipit octauus physicorum Aristoteli

¶ Truz autem factus

est sit aliquando motus. cui non esset prius. et corrūpitiū. sic q̄ moueri nihil sit. aut neq; factus est. neq; corrūpitiū sed erat semper et erit. et erit hoc imortale: et si ne quiete existit in his que sunt. vt vita quedā ens natura oibus subsistentibus.

¶ Iste est octauus et vltim⁹ liber physicorū in quo phs determinat de p̄mo motu et p̄mo motore. Et diuidit in quorū tractat⁹. In quorū p̄mo determinat q̄ mot⁹ nūq̄ naturaliter inceptit et nunq̄ desinet. In secundo tractat⁹